TRANSILVANIA

ORGANUL ASOCIAȚIUNII TRANSILVANE

PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN.

Nr. IV—V. Sibiiu, Aprile—Maiu 1896. Anul XXVII.

SCRIEREA VERTICALĂ

din punct de vedere igienic.

(tr. după Dr. **Süssmann** de Dr. **Beu.**)

Esperiența ne-a învețat, că între anumite împrejurări instrucția elementară póte primejdui desvoltarea corporală a copiilor de școlă; din care causă ómeni de specialitate au început încă înainte cu câteva decenii a se ocupa mai întensiv cu turburările (alterațiunile) bolnăvicióse, ce stau în legătură causală cu școla.

Resultatul acestor cercetări dovedesce pe deplin esistența unor bóle pricinuite de școlă.

Mai întâiu de tóte i-a succes profesorului Cohn din Breslau a dovedí, că cercetarea școlei înlesnesce esențial desvoltarea miopiei [1]) și că stă în proporțiune cu timpul cercetării școlei, adecă se înmulțesce din clasă în clasă și din an în an, pecând forța vederii scade.

Cohn a aflat între copiii dela școlele orășenesci 11·4% miopi, anume la școlele elementare 6·7% în clasele gimnasiale inferióre 12% și în cele superióre 60%.

De asemenea nu se póte nega înfluența școlei asupra nascerii strîmbării laterale a spinării (scolioză [2]) (Între 731 de copii a aflat Guillaume 218 casuri de scolioză).

---

[1]) miopie = vedere scurtă, miop = scurt la vedere.

[2]) Scolioză = strîmbarea laterală a spinării.

Introducerea unor scaune practice și îngrijirea de lumină îndestulitóre pentru salele de învĕțămênt a îmbunătățit, ce e drept, aceste stări, dar nu le-a delăturat de tot.

Prin observări detaiate asupra ținutei corpului s'a putut constata, că pre lângă factorii amintiți, posiția caietului la scris înfluențéză și spinarea și ochiul.

Posițiile caietului, care vin în considerare, sunt cea dréptă (óblă) și piezișă din drépta și cea dréptă și piezișă din mijloc. Fie-care stă în strîns raport cu modul de scriere, pentru-că la posiția dréptă din mijloc se póte scrie numai vertical, iar la celelalte numai piezîș — cum preste tot se usitéză de present.

Se nasce deci întrebarea, la ce posiție a caietului ia copilul o astfel de ținută, că nu se îngreunéză sau periclitéză nici un organ al corpului.

De óre-ce după judecata unanimă a învĕțătorilor și medicilor atunci, când caietul stă de-a drépta scriitorului, corpul ia o ținută rea și condamnabilă, nu rĕmâne alta decât sĕ alegem între starea piezișă din mijloc cu scrisóre aplecată spre drépta și cea dréptă din mijloc cu scrisóre verticală.

Ori-și-cine se póte convinge, că ce înfluență obositóre au rândurile piezișe asupra ținutei corpului, dacă își pune strîmb înaintea ochilor o tipăritură sau scrisóre. La posiția piezișă din mijloc capul se așĕdă astfel, că liniile fundamentale ale ochilor (care împreună punctul central al ambilor ochi), vin aprópe în direcție paralelă cu rândurile. Astfel că încercând sĕ cetim, fără voiă vom pleca capul la o parte și anume așa, că ochiul stâng va sta mai în jos, dacă direcția șirelor va fi dela stânga din jos la drépta în sus, sau vice-versa. Tot așa și la scris.

Posiția piezișă la mijloc nu ar prea inspira îngrijiri, dacă ar fi numai acéstă plecare a capului. Dar plecarea capului aduce cu sine o mișcare a punctului de gravitațiune al corpului spre stânga, care fie cât de mică are drept urmare o încovăiare compensatorică a spinării în direcție opusă, ca punctul de gravitațiune sĕ revie în starea lui de echilibru.

Ce e drept aceste încovăieri ale spinării abia pot fi îngrijitóre, de óre-ce însă în anii de scólă ele se repetéză ḑilnic mai de multe ori, pot pricinuí strimbări statornice.

Dar plecarea capului spre stânga mai are o urmare rea. Stând ochiul stâng mai jos decât cel drept punctul fixat nu se va întipări pe locuri identice ale retinei, va să dică: nu se vede esact. Ca acésta totuși să fie posibil, ochiul se va forța în acomodare și în consecință va cresce presiunea sângelui în internul ochiului, care pricinuesce apoi pe încetul desvoltarea miopiei.

Să vedem ce ne spune în acéstă chestiune anatomul. Profesorul Toldt dice:

„Ținuta óblă a corpului condiționéză posiția normală a spinării și a întreg trunchiului; ea împedecă strîmtarea pieptului și fólelui și prin urmare și apăsări dăunătóre asupra intestinelor, ca garantéză libertatea mișcărilor respiratorice și posibilitatea unei lărgiri voluminóse a plumânilor; dar tot ea garantéză mai bine depărtarea corăspunzătóre a ochilor dela obiect.

Corpul copilului, care scrie, se razimă pe trei puncte anume unul e pe scăndura de șezut a băncii, iar celelalte două sunt pe scăndura de scris, unde se așéză amêndouă brațele, căci în urma plecării înainte a corpului, absolut necesară la scris, punctul de gravitațiune cade înainte și își caută sprijin în brațe.

Cu cât ajung cótele mai în jos și se desfac de olaltă, cu atâta trebue să se plece și trupul cătră masa de scris, ca să se pótă răzima în ele, sau se îndoesce din mijloc înainte. Dacă însă cótele se string cătră trup și în starea acésta se așéză brațele pe scândura de scris, punctul de gravitațiune se urcă în sus, corpul ia o posițic óblă, brațele devin un razim al lui și-l împedică de-a se ostení.

Ținuta greșită amintită mai sus aduce cu sine o apropiare preste măsură a capului de caiet și de regulă o plecare a capului în stânga.

În urma plecării corpului prea aprópe de hârtie, capul copilului cade în jos și privirea devine aprópe verticală cu vîrful penii. În urma acesteia péna totdéuna va acoperí tocmai acea parte a hârtiei, care trebue scrisă. Pentru-ca să pótă totuși vedé, copilul își dă capul în partea stânga, o mișcare, care îi mai aduce și alte servicii.

Apropiind capul prea mult, caietul vine să stee îndărătul punctului de apropiere al ochiului, adecă se află în afară de domeniul vederii curate: — prin plecarea capului în o parte depărtarea ochilor, mai cu samă a unuia, se măresce așa că copilul va vedé mai curat și mai nesilit.

În decursul timpului plecarea capului causéză o strîmbare laterală a spinării și, în urma distanței neegale a ochilor de obiect, o încordare mai mare a unui ochiu, miopie".

Și de óre-ce corpul numai la positia dréptă în mijloc a caietului póte avé o ținută dréptă, ori-ce altă positie pricinuesce o divergență a brațelor și urmările acesteia, precum și o destrăbălare a ținutei drepte a corpului, cuvintele citate după anatomul Toldt sunt cel mai bun argument pentru scrierea verticală.

Acéstă părere nu e singuratică.

Profesorul Cohn se esprimă astfel în chestiune: „scrierea verticală e scrierea viitorului".

Profesorul Uffelmann (Rostock) dice: „trebue să declar, că scrierea verticală e cea mai corectă". Și profesorul Fodor din Budapesta apróbă întroducerea ei în școle.

Comisiunea sanitară supremă din Austria de jos a recomandat (1891) întroducerea în general a scrierii verticale pentru instrucția primă în scris, ca mijloc de a desvolta o ținută dréptă a corpului, a împedeca strîmbări de spinare și a încunjura stricarea ochilor — cu condițiunea, ca copiii să nu se prea îngreuneze cu eserciții de scris îndelungate.

Guvernul bavarez a ordonat în 1890 întroducerea scrierii verticale în diferite institute pe basa părerii camerii medicale din țéră, — acelaș lucru îl făcu în 1892 guvernul croat, iar în Viena se esercitéză acest fel de scriere în circa 80 de institute de învățământ etc.

Învățătorul Wald din Türk laudă scrierea verticală în chipul următor: *a)* Copiii șed țépĕn, drept, nu se plécă înainte, și anume nu numai la scris, ci în urma obiceiului nici la celelalte obiecte de învățământ. Ei nu se mai așéḍă cu cótele pe bancă.

b) Ochiul se cruță în mod însemnat: el nu ajunge prea aprópe de tablă și rĕmâne aprópe tot în aceeași distanță dela litere.

c) La scrierea verticală pieptul nu se apasă de dunga scândurii de scris, e totdéuna liber și respirația nu se îngreunéză“ [3]). Protivnicii scrierii verticale afirmă, că ea e contrară mișcării naturale a mânii; acestora le rĕspunde oculistul Dr. Schubert din Nürnberg astfel: „Ce a putut îndemna omenimea ca veacuri de-a rêndul sĕ foloséscă scrierea verticală, dacă ea se împotrivesce mișcărilor regulate ale mânii? De bună samă își are motivele sale, că de doi secoli încóce scrierea a luat pe încetul o direcție plecată spre drépta; ea aduce servicii scrierii grăbite. E afară de ori-ce îndoeală, că scriind grăbit e mai plăcută mănii scrierea piezișă. Dar în școlă, mai cu samă în anii dintâi, e vorba de scriere precugetată, mai mult desemnătóre. Copilul are lipsă de mult timp pănă-ce umple un rênd. De-ce sĕ-i primejduim dară ochii și spinarea prin niște posiții ale caietului, cari sunt de folos esclusiv pentru scrierea grăbită?“

Dacă ne gândim la ținuta, ce de obiceiu o au copiii la scris, trebue sĕ ne mirăm, că nu ocupă mai mult teren mișcarea pentru îmbunătățirea acestor stări. Copiii observă de regulă următórea ținută a corpului la scris: Umĕrul drept și brațul superior drept sunt fórte ridicate, iar brațul inferior drept e aședat și întins pe masa de scris; umĕrul și brațul stâng stau plecate, strînse la piept, iar cu mâna stângă se razimă de dunga mesii și își ține caietul. Capul se plécă în stânga, pănă mai atinge cu barba mâna stângă, spinarea se întórce în jurul osiei sale încovăindu-se în drépta, așa că musculatura din partea dreaptă e preste mĕsură încordată, pe când cea din stânga e în stare de odihnă, molesită. Afară de aceea ochii, cari sunt întorși spre drépta și fórte aprópe de scrisóre, își forțéză preste mĕsură acomodațiunea. (Geigel)

Nu se póte nega, că în adevĕr succede prin o consecvență strictă și admoniare pretinéscă a ține școlarii în posiție dréptă, dar e fapt, că după aceea iau o posiție cu cótele desfăcute, spinarea plecată și capul dat îndărĕt. Dacă deci și sub ochii veghiători ai învĕțătorului se pierde ținuta

[3]) Zeitschrift für Schulgesundheitspflege 1889, 90—92.

dréptă, ce garanție putem avé, că acasă își vor ținé copiii corpul drept scriind pieziș și șeḍênd strîmb?!

De óre-ce scrierea verticală nu e posibilă de cât în o poziție dréptă la mijloc, deja în technica ei avem un scut în contra urîtelor strîmbături de corp, ce presintă copiii scriindu-'și temele acasă. Școlarul scriind vertical numai cu greu va puté ședé altfel decât drept.

Pe basa celor dise îmi iau voia a atrage atențiunea forurilor școlare asupra bunătății scrierii verticale și a propune, ca sĕ se facă încercări cu ea în școlele elementare.

Pentru a cruța timpul și a fi siguri de succes, Dr. Schubert recomandă spre strictă observare următórele esperiențe, ce resultă din încercările deja făcute cu scrierea verticală:

1. Lucru de căpetenie e a ținé tabla sau caietul în poziție dréptă la mijloc; nu e destul cu scrierea pe tablă a unor litere verticale drept model.

2. Pentru menținerea poziției drepte la mijloc e de lipsă ca șirele sĕ fie scurte, căci altfel cătră capĕtul șirului trece vêrful penii afară de mijlocul corpului. Mai cu samă pentru prima instrucție sĕ nu fie șirele mai mari de 8—10 centimetri. Tăblițele de școlă trebuesc împărțite prin linii verticale în 2 sau 3 despărțĕminte și pe fie-care separat scris. Nu e consult a scrie șire mai lungi împingênd tăblița din când în când.

3. Sĕ se încungiure a scrie după modele, ce zac pieziș în stânga, pentru-că așa ajung copiii tocmai între caiet și model, prin ce s'ar perde poziția la mijloc a celui dintâiu. Sau sĕ se scrie modele pe tablă, sau sĕ fie împrimate în caiet, cum e bună-óră *școla pentru scrierea verticală a lui Scharff* (Scharff's Steilschriftschule).

4. Brațele inferióre trebue sĕ zacă cu douĕ părți pe masa de scris și anume de tot simetric, așa ca ele sĕ se întâlnéscă înaintea mijlocului corpului și aicea sĕ formeze un unghiu drept (Toldt); fie-care brat sĕ taie dunga mesii într'un unghiu de 45°. Amândouĕ cótele, așadară și cel drept, sĕ stee baremi de-o palmă departe de corp; dar distanța amânduor sĕ fie egală.

5. La scris sĕ stee palma mănii vertical s'au ceva aplecată spre stânga. Marginea palmei de cătră degetul cel mic sĕ nu atingă masa; măna sĕ-'şi aibă razimul în marginea din afară a unghiei degetului celui mic, care dimpreună cu degetul inelului şi cel din mijloc sĕ fie puţin încovăiat, degetul arătător sĕ fie de asemenea cevaş încovăiat, dar sĕ nu se îndóie la încheieturi.

6. Condeiul sĕ nu se apuce nici odată prea aprópe de pénă şi sĕ-'şi aibă punctul de răzimare între degetul cel mare şi cel arătător. Capĕtul de-asupra al condeiului sĕ fie îndreptat spre cot, iar nu cătră umĕr sau piept.

7. Braţul, cu care scriem, sĕ se misce mai de multe ori în drépta, dar totdeuna paralel cu poziţia de mai înainte.

8. Tabla şi hârtia trebue împinsă în sus după fie-care şir, ca distanţa între pénă şi marginea mesii de scris sĕ fie mereu aceeaşi şi corespunḑĕtóre. Acésta condiţionéză scănduri de scris late.

9. Linia, care împreună umerii sau ochii, sĕ fie paralelă cu pămêntul în tot decursul scrierii, partea superióră a corpului sĕ nu se plece înainte, pieptul sĕ nu se razime de dunga mesii, capul sĕ fie puţin plecat şi distanţa ochilor dela scrisóre 30 pănă 35 centimetri.

10. E fórte consult a întrerupe scrierea pe câte-va minute la mici intervale şi a face exerciţii gimnastice, cari se pot executa şeḑênd, bună-óră: întindeţi trunchiul corpului! ridicaţi umerii! daţi umerii îndărĕt! învêrtiţi umerii! daţi céfa îndărĕt! şi mai multe de acestea. Braţele se pot pune la aceste exerciţii în cruce pe piept sau sĕ se lase libere în jos.

Urmând acestor regule se va obţiné o scriere corectă şi o ţinută corporală sănĕtósă din partea tinerimei, prin ceea-ce s'ar aduce serviciu îndoit igienei.

AERUL.

Pământul nostru împreună cu complexul tuturor lucrurilor, cari zac pre suprafața sa uscată, este încunjurat de tóte părțile de atmosferă, o amestecătură de gazuri, care în vorbirea comună este cunoscută sub numele colectiv de aer.

Omul tocmai așa respiră și se mișcă în mijlocul acestui corp elastic și transparent ca alte vietăți în apă séu în alt mediu.

În marea acésta de gazuri se întêmplă fără întrerumpere procese și fenomene, cari sunt condiționate de anumiți factori fisici, chemici, biologici sau fisiologici, ce se află într'însa séu influințéză asupra ei.

Aerul are o anumită desime, presiune și temperatură, mai departe e transparent, frânge razele de lumină, prin ce dă nascere la bolta azurie a cerului, pe care cu atâta plăcere o privim în ḑilele sênine.

Aerul mai departe este sau liniștit sau în mișcare ca vênt; în genere arată fórte multe variații după ḑiuă și anutimp, după ținuturi, țări și după alte imprejurări. În virtutea tuturor acestora acéstă mare fără margini și țêrmuri atât prin sine, cât și ca mediu de transmitere a luminii, căldurei, electricității și sunetului, are fórte mare înriurință asupra omului. Influința acésta este atât de mare încât tot ce trăesce pe pământ s'ar nimici în un moment fără aer; pentru-că respirarea, care susține schimbarea de gazuri între ființele vii, nu s'ar puté fără dînsul. Arderea, încălḑirea, luminarea, auḑirea ar fi imposibilă fără aer.

Aerul atât pentru singuratici indivíḑi, cât și pentru întregile națiuni și popóre este de mare importanță, pentru-că dela fenomenele, ce se petrec în el, atârnă fructificația pământului și dela acésta nutrirea, vigurositatea și capacitatea de înmulțire a genului omenesc.

Aerul este o amestecătură de gazuri, cari nu stau în óre-care combinațiune chemică, ci separate unul lângă altul. În el se află:

Oxigen	20·7—20·9%
Nitrogen	78·3—79·1%
Acid carbonic . .	0·04%
Aburi de apă . .	1·0%

Aceste părți constitutive, una fie-care póte sĕ-'și schimbe proporția, sĕ se înmulțască față de cealaltă în atari locuri, unde viețuesc ómeni, animale sau plante, sau se află materii organice în putregiune. Pot sĕ ajungă în el gazuri străine din fabrici, pulvere sau necurățenia în urmarea ocupațiunei sau a comunicației. Póte se ia mai tóte acelea materii, cu cari vine în atingere prin evaporare, ca Amoniac, Carbonate, Iod, Brom, Sulfur, sau Sare cu deosebire la țermurii mărei; dar fiind mai mult în mișcare póte sĕ mestece aceste părți în diferite proporțiuni și póte sĕ le arunce în diferite ținuturi, dela locul, de unde le-a primit.

Fără îndoială cea mai însemnată parte constitutivă a aerului este Oxigenul (O), care încă póte sĕ sufere schimbări. În general acolo, unde arderea sau oxidația e prea mare, se schimbă în Ozon — ceea-ce prin experimentele de până acuma nu s'a cam probat.

Acid carbonic se află totdeuna în aer, cu cât ne ridicăm mai sus dela suprafața mării, cu atât cresce cantitatea lui. Plantele servesc așa dicênd ca o stavilă atât a împuținării oxigenului, cât și a acidului carbonic: anume ele în timpul ḑilei absorb acidul carbonic și exhaléză oxigen, iar în timpul nopții din contră folosesc oxigenul și exhaléză acid carbonic.

Totdéuna se află în aer acid carbonic liber, a cărui cantitate se schimbă după împrejurări; în locuri, unde respiră ómeni sau animale, unde se află ființe organice în putregiune, se înmulțesce cantitatea lui și fiind-că în proporție cu el se îmmulțesc și alte gazuri mai periculóse pentru sănĕtate decât el, cu drept cuvênt înmulțirea acidului carbonic se póte considera ca basă la hotărîrea stricării aerului.

Determinarea acidului carbonic se întêmplă pe basa următórei tese chemice. Dacă scuturăm apă de var cu aer, care conține acid carbonic, atunci acidul carbonic cu calciuhydroyd formézĕ calciu carbonat —, prin ce apa de var —

$$Ca\ (OH)_2 + CO_2 = Ca\ CO_3 + H_2O\ —$$

perde din alcalicitate; iar dacă hotărîm alcalicitatea apei de var înainte și după amestecare cu aer, avem cantitatea acidului carbonic.

Un alt gaz, care póte ușor sĕ ajungă în aer odată cu acidul carbonic este oxidul de cărbune (CO). El se formézĕ prin arderile neperfecte a materielor organice, precum în cuptórele rele, și a causat adese-ori înveninări; este parte constitutivă a gazului de iluminat. Asupra organismului influințézĕ periculos, căci se împreună cu hemoglobinul sîngelui și formézĕ o combinațiune chemică, în urma căreia sângele nu mai e capace sĕ primĕscă oxigen.

Celelalte materii chemice, ce se află în aer, sunt mai de puțină importanță practică. —

Precum ori-și care corp ceresc, așa și pământul împreună cu atmosfera lui 'și capĕtă lumina și căldura dela sóre. Lumina, ce provine dela sóre pătrunde universul cu celeritate de 413,000 mile geografice pe secundă, va sĕ ḑică de un milion de ori mai repede ca sunetul.

Căldura are înfluință, asupra tuturor proceselor chemice și fisice, ce se petrec în atmosferă.

Intensitatea maximală a luminei atîrnă dela anutimp, climă, ḑi și alte împrejurări precum: aburi de apă, desime și înălțime. De aci provine, că pe munții înalți lumina e mai intensivă decât în afundimi și atmosfera e acuși albastră senină, sau cenușiă turbure.

Căldura, care esistă în atmosferă ca căldură latentă, causéză starea de agregațiune a corpurilor gazóse și diferințele de desime a păturilor de aer, care cu cât e mai cald, cu atât e mai rar și ușor.

Hotărîrea căldurei aerului se întêmplă cu ajutorul Termometrului în observatórele meteorologice, unde spre atare scop se recer anumite aranjamente. Căldura aerului este diferită după posițiunea, înălțimea, raportul dintre uscat și apă a respectivului loc, după configurațiunea scorții pământului, direcțiunea și mărimea vênturilor, după anutimp și ḑiuă.

Sorgintele de căldură a aerului, de când pământul s'a rĕcit întru atâta, este sórele; — de ací diferința de căldură pe diferitele puncte ale pământului, după cum razele de căldură cad perpendicular sau pieḑiș după lățimea geografică ș. a.

Împrejurările amintite însă sufere multe schimbări după pământ, apă și starea aerului. De ací urméză, că temperatura aerului de sub una și aceeași lățime geografică este diferită.

Temperatura aerului este diferită și după grosimea sau înălțimea aceluia; la suprafața mării este mai mare și cu cât cresce înălțimea cu atâta scade; dar' chiar și temperatura suprafeței pământului urméză acestei legi, de unde se vede, că causele de încălḑire a aerului zac cu deosebire în păturele de jos. Acestea cause sunt desimea mai mare a păturelor de aer din jos și capacitatea pământului de a absorbi căldură în cantitate mai mare de cât aerul. Diferințele de temperatură între diversele păturі de aer causéză diferiți curenți; aerul cald se nezuesce a se ridica iar cel rece se apropie de suprafața pământului. Împrejurările locale au și ele înfluință asupra acestor schimbări.

În spelunci adânci, cari sunt mai jos de cât suprafața mării, temperatura aerului nu urméză regulele dela suprafața pământului, fiind supuse la modificările căldurii pământului și alte influințe.

Presiunea aerului la suprafața marii pe fie-care cm□ la 0° C. este 1.0328 kg. sau póte sĕ țină în equilibru o columnă de mercuriu, a cărui basă este 1 cm□ și înălțime de 760 mm. De altmintrelea presiunea aerului sufere fórte multe modificări în unul și același loc, și asupra ei au fórte mulți factori înfluință: înălțime, căldură, desime, stare de agregațiune, (abori de apă) ș. a. Presiunea aerului se hotărésce cu ajutorul barometrului. Barometrele sunt sau mercuriale sau aneroide. Barometrele mercuriale sunt: cu pară (barometru comun), cu siphon, al lui Fortin și al lui Kapeller (barometru de stațiune).

Barometrele anieroide sunt și ele de diferite construcțiuni.

În observatórele meteorologice sĕ folosesce barometrul cu siphon și a lui Fortin. Presiunea aerului este motorul multor fenomene fisice și chemice. Când aerul se află în mișcare ḑicem că bate vêntul — va sĕ ḑică mișcarea aerului o numim vênt. Vêntul nu este altceva decât curentul de aer provenit din diferința de căldură, desime, agregațiune ș. a. a păturilor de aer. Cu privire la vênt trebue sĕ avem în vedere di-

recțiunea, puterea și timpul când se întêmplă. Direcțiunea o putem cunósce după direcțiunea fumului din camin sau dacă udăm un deget și îl ținem în sus: în partea din care suflă vêntul, în urma evaporațiunei repedi, simțim rĕcélă. Din punct de vedere scientific pentru hotărîrea puterii vêntului se folosesc anumite instrumente, numite anemometre sau anemoscópe.

În genere vênturile le împărțim cu privire la puterea lor în zefir, furtună și orcan. Afară de aceea au diverse numiri după direcția, de unde bat, așa: vênt de sud (notus), de nord (borea) ș. a. Sunt vênturi cari în continuu suflă și au una și aceeași direcție sp. es. din partea de apus a munților Himalaia în tot timpul, dar' cu deosebire primăvara, suflă un vênt care ajunge până prin părțile Asiei mici. În regiunile mai înalte ale aerului sunt în continuu vênturi, cari se pot asemêna cu curenții maritimi, cu acea deosebire, că direcțiunea și puterea lor nu este constantă ca a acestora, sau cel puțin până acuma nu este studiată așa cu temei. Vênturi periodice încă nu lipsesc ca Bora, Sirocco, Samum, ș. a.

Aerul în sine luat ca corp, este elastic și transparent. Elasticitatea aerului urmézĕ tot acelea legi ca și celelalte gazuri și este sorgintele multor fenomene fisice, ca reflexiune, întindere, contragere ș. a.

Cât privesce transparența, ea este comună și altor corpuri, cari sunt causa nenumeratelor fenomene optice, ca reflexiunea, frângerea ș. a. a razelor de lumină; aceste fenomene sunt ajutate și prin diferința de desime a păturelor de aer; precum este bolta albastră a ceriului, fata morgana ș. a.

În aer mai aflăm în continuu și urmele de electricitate în timp senin sau noros, ḑiua și nóptea, iarna sau vara, deopotrivă. Ea este sau în stare de liniște sau mișcare; starea primă este mai désă; a dóua obvine mai rar cu ocasiunea tempestăților, ca fulger. Procesele, ce se întêmplă în aer, pretind ca el sĕ fie totdéuna în stare electrică. Electricitatea păturelor de aer este în proporție dréptă cu înălțimea, pentru aceea pe obiectele înalte: arbori, munți, turnuri se află mai multă electricitate ca în locurile așezate. În locuințele nóstre de comun lipsesce acésta espansiune electrică. Afară de acestea electricitatea aerului mai atîrnă și dela căldura respectivului loc, cu cât acésta este mai mare, cu atât este și electricitate mai multă.

În aer se află și apă în stare de gaz sau abur de apă, și dela cantitatea aceluia atîrnă alte calități ale aerului. În urmarea acestora pămêntul ni-l putem închipui ca încunjurat cu dóue pături de aer, una constătătóre din gazuri și alta din abori; iar presiunea atîrnă dela ambe acestea. Până când deoparte în continuu primesce aerul aburi de apă prin evaporare, până atunci de altă parte din aer primesce pămêntul în continuu apa în formă de plóiă, îndată-ce evaporarea a ajuns sĕ provadă aerul cu abori preste gradul de saturațiune. În genere tótă apa

de pe pământ derivă din aer și vice-versa; acéstă circulațiune ține ad infinitum și dă nascere fenomenelor din aer, ca plóia, róua, brumă, nea și grindină.

Atât evaporarea apei, cât și puterea de saturare a aerului cu aburi de apă, atîrnă dela temperatură, dela presiunea aerului, climă, dela schimbările de ḍi și anutimpuri, furtune și vênturi ș. a. În termin mijlociu la noi 1/100 parte din greutatea aerului o formézá apa. Aerul totdéuna numai conform gradului de temperatură póte sĕ absorbă aburi de apă. Acésta capacitate, deși nu stă tocmai în proporție cu temperatura, totuși la o temperatură mai înaltă este mai mare, pentru-că cu cât se dilatézá aerul mai tare cu atât póte sĕ absórbă și mai mulți abori. În timpul ḍilei și cu deosebire între amiaḍi, aerul conține mai mulți abori decât nóptea, asemenea conținutul de abori cresce diminéța până la amédi, iar de aci decresce până în cealaltă ḍi diminéță. Corespunḍĕtor acestor împrejurări, la noi abori de apă sunt în mai mare cantitate cu ocasiunea vênturilor de sud și apus și mai mică cu ocasiunea vênturilor de nord și rĕsărit; véra de 2—4 ori mai mare decât iarna — în climele calde de 5 ori mai mare decât în climele temperate și reci.

Cu cât presiunea aerului e mai mică, cu atâta e mai mare evaporarea apei între asemenea împrejurări, pentru aceea în locuri înalte evaporațiunea e mai mare. Aerul din apropiarea mării conține mai mulți abori de apă, decât cel deasupra continentului.

Schimbările atât de multifarii ale aburilor de apă din aer produc fórte multe fenomene; ba întréga schimbare a timpului, considerată în causa ultimă, este a se căuta în crescerea sau scăderea aborilor de apă din aer. Dacă p. e. aerul conține mai mulți abori de apă, decât póte sĕ conțină la anumit grad de rĕcire, atunci se îngrósă și o parte din ei se lapedă ca nor, róuă, plóiă, brumă, nea, sau grindină. Ploile unui anumit ținut stau în raport cu lățimea geografică a aceluia, pentru-că dela poli către equator cresc, crescând și temperatura mijlocie, iar cu acésta evaporarea apei și capacitatea aerului de a absorbí abori. Mai au asupra acestor fenomene influință relațiunile speciale ale respectivului ținut. Acel grad de temperatură, la care aerul este deplin saturat cu abori de apă, se numesc punctul de róuă. Acea cantitate de aburi de apă, esprimată în grami, care se află în aer la anumită temperatură d. e. în un metru cubic de aer, se numesce *umezéla absolută*. Acea cantitate de abori însă, care la o anumită temperatură póte în genere sĕ o țină aerul, se numesce *saturațiunea maximă*. Acea cantitate de, aer esprimată în grami, care póte sĕ mai ia un metru cubic de aer la o anumită temperatură, se numesce *diferință de saturațiune*. Sub *umezéla relativă*, înțelegem umezéla absolută a aerului esprimată în procentele saturațiunii maxime. Pentru determinarea gradului de umezélă sunt anumite instrumente, ca hygrometre, psihometre, atmometre.

Este cunoscut, că în aer înnótă în continuu părticele provenite dela plante, pământ, ómeni și animale, ce vin sub numele colectiv de pulbere. Ele dirivă 1. din materii neorganice-minerale; 2. din materii organice și 3. microbi sau baccili. Cele dintâiu dóuă au influință mechanică a 3-a atât mechanică cât și chemică asupra organismului omenesc.

Despre esistința microbilor în aer ne putem convinge fórte ușor. Luăm un cartof fert și-l tăiăm în dóuă; o parte o punem sub un clopot de sticlă; alta însă numai așa liberă pre o masă și le lăsăm mai multe dile. La urmă vom vedé că pe bucata neastupată, anume pe fața tăiată a aceleia, se ivesc o multime de pete de diferite colori separate una de alta, pre când cea de sub sticlă rémâne curată. Dacă luăm petele amintite și le punem sub microscop vom vedé o lume mare de ființe vii, ce le numim microbi.

Conform atâtor calități și schimbări, aerul esercitézá asupra omului influință fórte mare, ba el e o condițiune fundamentală de viață. În urma compositiunii chemice dar mai cu samă în urma conținutului de materii, ca oxigen, are influință asupra proceselor chemice din corpul nostru.

Între atmosferă și corpul nostru esistă totdéuna schimbare de gazuri, în urmarea căreia sângele roș-negru sau vênos prin eliminarea acidului carbonic și aburi de apă și prin luarea oxigenului susține tóte procesele de arderi în organism.

Acestea tóte se întêmplă în urma respirațiunei, de care așa de strins atîrnă viața nóstră, încât oprirea respirațiunei este totdeuna un periclu de viață, iar respirarea în aer stricat aduce morburi fundamentale în corp.

Lumina, aerul, apa ș. a. numai atunci sunt capace a influința bine asupra organismului, dacă ajută încălțirea aceluia. Temperatura anumită a aerului este de mare folos pentru fenomenele vieții organice.

Clima, în care trăim noi, este indiferentă pentru corpul nostru provĕdut cu îmbrăcăminte corespundĕtóre; condițiunea primă este ca căldura corpului sĕ fie constantă. Acéstă căldură de regulă în tóte climele și anotimpurile este mai mare ca căldura aerului ce ne încunjóră. Complexul țĕsĕturilor, cari compun corpul omenesc, sunt conducĕtori rĕi de căldură, astfel că omul mult puțin are o temperatură neatîrnătóre de temperatura aerului. La acestea se mai adauge și acea împrejurare, că cu cât se înnalță temperatura aerului, corpul prin evaporațiunea mai mare perde mai multă căldură și vice-versa. Influința aerului asupra corpului nu atîrnă numai dela temperatură, ci și dela stare de agregațiune și dela starea de repaus sau mișcare.

Dela 20° — 30° C. afară de căldura ce simțim, părticelele, ce compun corpul ca și când s'ar dilata, pielea devine plină de sânge (hyperemică), respirarea și pulsul devine mai iute, evaporațiunea prin plumâni și piele devine mai repede și mai mare și mai curênd sau mai târdiu întreg corpul începe sĕ asude. In urma perderii de apă secreținnile se

împuținéză, afară de fiere, care se înmulțesce. Aerul devenind mai rar prin căldură cantitatea de oxigen, ce o inspirăm, e mai mică și formarea căldurei proprie a corpului scade. Corpul, ca sĕ suplinéscă perderea de apă, dă nascere unui anumit simț, ce se numesce sete. Apetitul și mistuirea slăbesc, în urma căreia luăm mai puțin nutriment. Acestea sunt orîndirile naturale, în urma cărora omul póte sĕ supórte un anumit grad de căldură, fără se obvină mari schimbări în corp.

Cu totul altele sunt urmările unei temperaturi mai înalte, precum în climele calde sau între alte împrejurări. S'au făcut esperimente așa că în cuptóre anume încălțite succesiv s'au întreținut indivizi, cari au fost în stare sĕ supórte o temperatură pănă la 100° C., când s'au ivit simptóme neplăcute ca leșinare ș. a.; în tot decursul acestor esperimente corpul acelor indivizi a fost rece ca ghiața.

Influința aerului rece atîrnă dela starea de agregațiune sau mișcare, dela dedarea și alte împrejurări individuale. Nounăscuții, bĕtrânii și indivizi slăbiți, sufer mai greu aerul rece sau curentele de aer; afară de aceea hotărésce raportul dintre aer și corp, așa: ómeni înferbêntați în curente sau aer rece se înbolnăvesc mai curênd. —

Temperatura moderată a aerului, d. e. iarna, pre lângă îmbrăcăminte și nutriment corespundĕtor, nu causéză ceva sguduiri mari în organism, ba încă ne simțim cu mult mai bine decât în căldura verii. Aerul iarna conține mai mult oxigen ca vara, de aci urméză, că respirațiunea e mai bună, arderea materiilor organice în corp mai perfectă, apetitul mai bun și mistuirea mai corespundĕtóre, puterea musculară și preste tot voia de lucru mai ridicată. În general aerul mai rece, sau preste tot influința mai intensivă a aceluia, are alte efecte. Muschii din piele, așa numiții „errectores“ se contrag și se dă nascere la așa numita piele de gâscă. Perceptibilitatea nervilor se micșoréză, pulsul devine din ce în ce mai rar, sângele se adună în părțile centrale, la plumâni sau creer. Cantitatea aborilor de apă și a acidului carbonic, lăpĕdat prin plumâni, de asémenea scade; cu atât este mai mare cantitatea de apă lăpĕdată ca urin. Dacă influința amintită a aerului a încetat, păsesce în front reacțiunea. Sângele se distribue în cantate mai mare în părțile esterne, pulsul devine mai repede și mai plin, pielea se răresce și se umflă, puțin arde și pișcă, iar temperatura corpului sau cel puțin simțul aceleia se măresce. Dacă însă frigul ține mai departe sau devine mai intensiv, atunci fenomenele vieții se reduc la minimum, individul își perde consciința de sine, cade jos și móre.

Aerul umed și cald în genere are influință molipsitóre și slăbitóre asupra corpului în mĕsură cu mult mai mare decât ori și care altă stare a lui; precând plantelor în atare aer le priesce mai bine.

Între atari împrejurări evaporarea prin piele și plumâni se micșoréză cu atât mai mult, cu cât aerul conține mai mulți abori; prin acésta radiarea căldurei proprie a corpului încă se reduce și temperatura

corpului se înnalță. Pielea devine puțin umflată, vinele și vasele capilari se lărgesc, asudarea cresce, iar dacă acésta este împedecată, apa din corp, ce nu se póte depărta în formă de aburi, se eliminéză ca urin ș. a.

Respirația devine superficială și rară, presiunea sângelui e mai mică și circularea mai anevoiósă.

Dacă în fine influința aerului cald și umed e mai intensivă, ca în climele calde, setea scade, mistuirea devine alterată; individul se simte obosit, ca și când aerul ar apăsa asupra lui; pielea devine palidă, fără colóre sau galbină, cu un cuvênt tóte funcțiunile vieții vegetalice și animalice se reduc.

Influința aerului umed și rece este cea mai dăunăciósă asupra corpului. Acésta derivă de acolo, că aerul umed conduce mai bine căldura, plane dacă e și rece, și corpul nostru perde mai multă căldură între atari împrejurări; recirile sunt mai ușóre, și dacă aerul e tare rece sau în mișcare, urméză ușor înghețările. La acésta se mai adauge și formarea căldurei proprie scăduță, fiind procesul de oxidație mai mic din lipsa oxigenului în aer, care dacă e rece și umed în o anumită cantitate, conținutul oxigenului e mai mic ca în aerul uscat. Între atari împrejurări se desvóltă ușor reume, catarrhuri de plumâni și ochi. Sub influința mai îndelungată a atărui fel de aer, ca în pivnițe sau locuințe rele, se desvóltă tuberculosa, scorbut, scrofulosa, aprinderi de încheieturi ș. a.

Presiunea, ce o eserciază aerul asupra corpului nostru, între împrejurări normale nu e nici stricăciósă nici incomodă, ba din contră este o condițiune fundamentală a vieții nóstre organice. Numai presiunii aerului avem să mulțămim, că tóte materiile lichide sau găzóse remân în vinele, arteriile și preste tot în corpul nostru și în urma acesteia este posibilă mistuirea, absorbirea, circularea sângelui și respirațiunea. Numai presiunii, ce o eserciază aerul asupra corpului nostru, respective asupra părților lui fără aer, avem să mulțămim împrejurarea, că organele nóstre interne zac unul lângă altul și se mișcă încontinuu și sigur. Cu ocasiunea respirării plumânile nóstre se umplu cu aer, pentru-că lărgindu-se peptul se dilatéză plumânile, iar aerul din ele rărindu-se, cel din afară întră cu tótă greutatea în ele. Presiunea aerului fiind numai la suprafață, acestei împrejurări este a se atribui în mare parte ducerea sângelui prin vine la inimă; las' că contribuesc la acésta și alte împrejurări.

Dacă presiunea aerului scade în mĕsură mare, ca pe munții înalți sau înălțindu-ne cu balonul, atunci în proporție cu scăderea aceleia scad și influințele asupra corpului. Materiile fluide și gazóse, în special sângele, în urma dilatării lor, se nesuesc a se depărta din piept. Cu cât aerul e mai rar cu atât conține și mai puțin oxigen, la o înălțime de 7—8000 metrii nu e tocmai destul la respirațiune. Aerul în înălțimi e mai uscat și în mișcare prin urmare și evaporațiunea mai mare.

Acestea tóte şi alte împrejurări fac, că în atari locuri nu ne putem întreţiné mult fără periclu.

Dacă presiunea aerului cresce în mĕsură mare, înfluinţele ei sunt diferite. Mai întâiu de tóte în aerul mai des fiind şi oxigen mai mult, respiraţiunea e mai energică, asemenea şi circularea sângelui. În urma acestora oxidaţia e mai mare. Mai târdiu cu crescerea presiunii individului 'i sună urechile, 'i slăbesce audul, se ivesce un simţ de durere în urechi şi în cap şi o căldură neplăcută, respiraţiunea devine mai rară şi mai afundă, asemenea pulsul 50 la minut. Secreţiunea încă e mai ridicată, evaporarea mai mică. Sunetul e mai puternic, are un timbru mai sunător, contragerile musculari sunt mai prompte şi întreg corpul se simte mai uşor, chiar şi pentru aceea, că membrele lui în aer mai des după principiul lui Archimede sunt mai uşóre. Sub influinţa atărui aer numai în timp de o óră unii indivizi sunt iritaţi, alţii devin somnoroşi, vorbesc fără şir, aiuréză; tóte acestea sunt resultatul adunării sângelui în creer, care prin scheletul sĕu osos e scutit de presiunea din afară.

Mişcarea aerului sau vênturile pentru noi sunt deasemenea neplăcute, pentru-că păturile de aer, ce ne încunjóră, se înlocuesc în continuu cu altele nóuĕ, ceea-ce când aerul este în linisce se întêmplă mai pe nesimţite. Mai departe vênturile, prin scóterea din păturile dela suprafaţa pământului a unor materii, precum: gazuri, materii organice şi neorganice, infectéză aerul, schimbă starea de agregaţiune, presiunea şi desimea precum şi temperatura aceluia. Asupra corpului nostru înfloinţéză în mai multe chipuri: 1. influinţa mechanică; 2. fisică; 3. chemică; 4. biologică.

1. Influinţa mechanică a vênturilor, sau aerului în mişcare, asupra corpurilor organice constă în schimbarea repede a presiunii şi — aşa dicênd, — în sbiciuirea şi îngreunarea mişcărilor lor. Din esperinţa de tóte dilele se scie, că în vênturi mijlocii cât de grei ne simţim şi câtă greutate întimpinăm în mişcările nóstre, cu atât mai mult se potenţéză acestea în furtune. Dar schimbarea presiunii, după cum am vĕdut, are înfluinţă asupra respirării şi circulării sângelui, cu atât mai mare va fi influinţa aerului asupra funcţiunilor amintite în stare de vênt, unde presiunea se schimbă din moment în moment!

2. Influinţa fisică a vênturilor asupra corpurilor organice, şi în specie pentru om, este mai fundamentală, decât cea mechanică şi stă întru aceea, că micşoréză în mĕsură mare căldura şi umezéla proprie, prin ce dă ansă la rĕciri. Vênturile umede şi rĕci causéză mai iute rĕciri, plane dacă acelea conţin mici beşicuţe de apă sau pulbere de ghiaţă. În atari împrejurări de sine înţeles organismul sufere diverse alterări, ca catarruri de ochi, nas, gât, diverse paralise ş. a.

Vênturile de sud şi sudvest, cari sunt cu deosebire calde şi umede, alteréză respirarea şi evaporarea, prin ce aduc şi ele neplăceri; iar omul se simte blasat, ca şi obosit. Vênturile calde şi uscate, ca cele din cli-

mele calde, p. es. Samum, depărtéză multă apă dela corpul nostru și înfluințéză în mod uscător. După-ce tot odată în urma răririi aerului, în plumâni nu ajunge cantitatea recerută de oxigen, urméză și alte simptome, ca astma, înăduşiri ş. a.

3. Ceea-ce privesce influința chemică, vênturile fórte des aduc în aer elemente străine, precum: abori stricăcioşi, fum și alte materii, cari venind în atingere cu corpul nostru sunt în stare, așa dicênd, sĕ'l învenineze.

4. În fine influința biologică stă într'aceea, că vênturile din depărtări aduc microbi, sau preste tot cause de morburi, dând în urma acestora ansă la epidemii.

Gavoșdia (Caraș-Severin) în Faur 1896.

Dr. ***Pop.***

CONCURS LITERAR.

(II. Premiul pentru „Dietetica poporală".) *)

În legătură cu comunicatul nostru din numĕrul premergător despre lucrările întrate la concursul literar, publicat de „Astra" la Novembre 1894, dăm loc astădi recensiunilor dlui Dr. *G. Vuia* despre elaboratele de *dietetică poporală* și amintim, că comitetul central în ședința sa din Martie a. c. (vedi procesul verbal, pag. XXVI) *nu a distribuit premiul de 200 fl.* —, ci a decis ca acéstă sumă sĕ se acórde lucrării cu motto:

„Ascultați cu toții de mine, căci eu ve învĕț a trăi bine"

ca ajutor pentru coperirea speselor de tipar, la cas dacă autorul va face modificările indigitate în recensiune și se va îngriji însuși de tipărirea opului.

Cu privire la a doua lucrare întrată comitetul a decis ca — învoindu-se autorul a face unele modificări în text, — biroul sĕ se îngrijască de publicarea ei.

Lăsăm acum sĕ urmeze recensiunile Dlui Dr. Vuia:

I.

Recensiunea manuscriptului cu devisa:

„Ascultați cu toții de mine
Căci eu ve învĕț a trăi bine".

Lucrarea ce pórtă acest motto: „Ascultați cu toții de mine, căci eu ve învĕț a trăi bine" este rodul unei munci îndelungate, sîrguincióse și răbdurie, 90 de cóle scrise, cu 25 de figuri din diferite ramuri ale higienei, póte avé cu drept cuvênt pretențiunea unei scrieri complete asupra obiectului.

Autorul nu a lăsat nici un capitol, care se rapórtă la higiena *privată* sau *individuală* a țĕranului român, fără a-l prelucra sau cel puțin a-l atinge.

În considerarea ostenelelor prestate la compunerea acestui elaborat, îmi iau voie a vorbí la acest loc despre atributele unei scrieri poporale

*) Vedi și „Transilvania", Nr. III 1895 pag. 62.

în genere, și a scrierilor higienice în specie, atribute, cari după părerea mea nu pot lipsí nici unei scrieri menite pentru poporul de rênd, dacă voim ca munca sĕ fie gustată, apreţiată și folosită de aceea pătură de cetitori, căreia se adreséză.

Întâia condiţie a unei scrieri eminamente populare, sau precum se ḑice, care are de scop „vulgarisarea“ unui ram de sciinţă, este *forma* uşóră, atrăgĕtóre, prea puţin obositóre, în care are a fi presentat materialul tractat. Pe când *fondul* e unul și acelaș, forma variază după gradul de pricepere și versaţiunea în materie a publicului, cu care avem de a face. Din acésta causă alta e forma operelor literare destinate pentru „specialiști“, alta e a celor scrise pentru „publicul cult“ și iarăș altă formă trebue sĕ aibe scrierile „populare“ per eminenţiam.

Autorul nostru și-a ales pentru tractarea materiei sistemul didactic, carele póte fi bun pentru școlari, cari sunt ţinuţi de învĕţători a memorisa singuraticile capitole și cari au avantagiul de a întreba mereu de învĕţător, dacă cutare lecţiune pedantă nu o pricep; pentru poporul dela sate, nu prea obicinuit cu lectură seriósă, materia predată în acésta formă greóie nu prea se potrivesce. — Lucrarea întrégă e împărţită în părţi generale și speciale, capitole mari și capitole mici, în subcapitole și secţiuni numerotate cu numeri romani și numeri arabici, capitoli semnaţi cu alfabet mare și alfabet mic. O împărţire sistematică cu titlii și subtitlii, cum numai la cărţi didactice întâlnim. Nici „concluziele“ și „apendicele“ nu lipsesc, pe lângă „noţiunile premergătóre“, „istoria și originea omului“ și „rasele“, cari capitole din urmă, las că promit mai mult decât ce dau, nici că ar avé loc în „Dietetica poporală“.

Fără a pretinde dela autorii nostri populari ca sĕ imiteze pre *Iules Verne*, care tóte sciinţele esacte le populariséză în forma fermecătóre a romanelor, un metod al seu propriu, mult preconisat de unii și mult combătut de alţii, unde fantasia autorului se amestecă cu realitatea fenomenelor din natură: eu aș dori mult sĕ vĕd prinḑênd rădăcină în literatura nóstră populară scrieri de soiul lui *Liebig (Chemisehe Briefe)*, *Jean Macé (Les serviteurs de l'estomac* și *Histoire d'une bouchée de pain)*, *Bremond (Entretiens familiers sur la santé)*, *Smiles (Der Character, Selbsthilfe, Sparsamkeit, Pflicht)*, *Iohnston (Chemie des täglichen Lebens)*. Acesti autori prin forma uşóră, interesantă, variată, sciu sĕ captiveze atenţiunea cetitorilor în aşa măsură, încât lasă cea mai adâncă impresiune asupra inimelor și a minţilor. Enormă este inriurinţa astorfel de scrieri asupra tinerimei de ambele sexe. Adevĕraţi apostoli ai educaţiunii poporului. Ferice de tênĕrul, care avênd modrul și ocasiunea a se folosí de aceste isvóre ale curatei înţelepciuni și instrucţiuni, acela s'a adăpat cu îmbelșugare dintr'însele. Un singur autor românesc 'mi este cunoscut, carele apreţuind valórea acestor scrieri, a întrat în spiritul lor, tractând materii de interes public naţional într'o formă uşóră și în acelaș timp instructivă. Este Dr. *G. Popa* („Merinde dela școlă).

Durere, că asemenea scrieri sunt atât de rare la noi românii, încât putem ḍice, că dacă numai cât de cât vom fi critici în alegere, nu vom găsi în întréga nóstră literatură 100 de volume, cari sĕ merite clasificarea de *bun*, *frumos* şi *folositor* pentru popor. Dovadă că nu esagerez este, că consistorul Aradului se nisuesce de 10 ani sĕ compună o listă a cărţilor potrivite pentru bibliotecile poporale, dar pănă în ḍiua de astăḍi listă nu avem, pe care sĕ o putem recomanda celor ce, conform dispoziţiunilor sinodale şi consistoriale, datori ar fi sĕ compună biblioteci şcolare.

Din regatul român ne vine speranţa, că unii editori mai harnici, cunoscându-şi interesele, au în acelaş timp şi pricepere pentru lipsele nóstre literare, vor astupa în fine un gol atât de mult simţit. În Bucuresci, Iaşi şi Craiova se edau serii de scrieri alese, menite anume pentru a serví de hrană sufletéscă marelui public cetitor român.

* * *

Când este ca sĕ dăm poporului în mână o carte instructivă, din care sĕ tragă folos practic, trebue sĕ potrivim ca sciinţa ce o avem sĕ o tractăm potrivit gradului de pricepere şi ângustimei cunoscinţelor sale. Astfel nu vom puté încunjura analogiele cu conceptele cunoscute poporului. Şi a găsí la tot paşul câte un esemplu de asemenare nu numai că e avantagios, dar ací întimpinăm una din cele mai grele probleme de resolvat pentru ori şi cine, care vrea sĕ câştige gustul de cetit al poporului.

Carpenter ḍice special despre higienă, că asta numai prin sentinţe, scóse din biblie sau din gura marilor bărbaţi, se póte imprima în mintea şi în inima sătenilor. Autorii nostri ar trebuí sĕ caute, ca sĕ nu trécă, pe cât numai e posibil, nici un capitol fără sĕ-l ilustreze cu câte o frasă, sentinţă, maximă filosofică, fapt istoric caracteristic, sau chiar şi câte o anecdotă scurtă, potrivită la locul seu.

Eram băiat la şcóla elementară când învĕţătorul, esplicându-ne însĕmnătatea gastronomică şi economică a cartofilor, ni-a istorisit că *Francisc Drake*, când a fost adus planta în Europa, a păţit o mare ruşine la primul prânz, ce s'a dat cu solemnitate în onórea lui. Ne-luând amenunţite informaţiuni despre modul de gătire a cartofilor, el a crećut, că frunḍele sunt, cari au sĕ fie fierte şi aşa mesenii aşteptând sĕ guste o mâncare deliciósă, i-a prins desgustul şi decepţiunea de noua descoperire. Acésta istorióră am comentat-o în felul nostru în tóte formele, am istorisit-o fie-care acasă şi aşa s'a tractat istoria invenţiunii şi a folosinţei cartofilor pe o scară mai întinsă în o mulţime de locuri, cari erau cu atât mai primitóre pentru învĕţătură, cu cât nu erau altcum accesibile pentru lumina cunoscinţelor.

În desbaterile din adunarea deputaţilor asupra serviciului sanitar al României *Ión Brătianu* a ḍis următórele ... „Şi acésta nepăsare despre ale sănătăţii întră cam în deprinderile nóstre tuturor, iar nu numai ale ţĕranilor, fiind-că şi noi cei din oraşe mai lesne ne punem briliante pe degete, decât sĕ ne facem o casă ca lumea, carea sĕ fie o adevĕ-

rată adăpostire pentru fiii noștri". Asemenea mici citațiuni deștéptă interesul în cetitor mai mult, decât doctrinele fără samă de lungi, pronunțate cu un amplomb catedral.

Fără asemănări convingătóre, fără mici sentințe, cari pironesc în minte câte un adevĕr, fără câte o frasă frumósă de ale ómenilor mari, dic și eu ca Carpenter, nu stîrnim în popor interes pentru higienă. Fără acestea hrana spirituală, ce i-o întindem, va găsi-o nesărată și nu o va puté mistui, cu atât mai puțin se va preface în sânge.

Acestor condițiuni, bine înțeles, nu corespunde decât un limbagiu ușor, ținut în formă plăcută, un fel de convorbire familiară.

*

Stilul autorului operatului de față este preste tot destul de poporal, dar ici colea greșesce în contra firei limbii; când dice d. e. „Sĕ facem o mică cugetare", „modul de esistință a corpului", „*provin* în pămĕnt", „pretensiunea corpului ordonată de higienă", „sporind uscatul pămĕntului", „dovedesce ardere", „descoperire artificială", „a înșela afară" (herauslocken). Frasa trivială *împuțesce* pre des obvine.

Neologismii ca „secreținne", „edem malign", „crup", „imediat", „convenabil", „diligent", „abort" trebuesc precât se póte încunjurați în o scriere populară. Apoi *pleonasmii*: „contrag în ele", „ostănială obositóre", „trainicie durabilă", „var stins în apă", „aburi apătoși", „aer pĕtruns de umedală" în loc de încărcat. „Oxigenul se petrece" în loc de oxidarea se petrece. Lumina „ageră" și sóre „aspru" nu esistă.

Regulele gramaticale încă sunt câte-odată desconsiderate. „Caffea" este la autor substantiv articulat, ceea ce în genetiv ar trebui sĕ fie după regulă „caffei" per analigiam cu „marfa — marfei"; dar el folosesce genetivul *caffelei*, ceea corespunde nominativului „caffeaua". Nu înțelegem nici duplificarea literei *f* aici și la cart*offi*. Apoi „el sa*u* ivit". Ortografia deși nu o avem definitiv stabilită, totuși dela ori-ce carte tipărită, și opul de față tinde a ajunge în tipar, se cere ca sĕ aibă un sistem óre-care de ortografiă, prin urmare sĕ nu se scrie odată *accid* iar altă dată *acid, Higienă* și *igienă, mânuri* (!) și *mânile*. Apoi *respective, șterilitate, ștabil, zupă intcagă* (în loc de închiagă), *căli* (în loc de căi), *dóje* (în loc de dóge), *numa, o clasea,* (o clasă), *fipsézĕ, vipt, domnăriile. Tremurélă* este cea mai nepotrivită formațiune din *tremur* chiar și *tremurici* ar fi mai bine, căci e popular, deși mai mult satiric: *tremurat, tremurătură* încă nu puté fi întrebuințat pentru a designa starea patologică a alcoholicilor; dar noi avem frumosul termin *trĕmur* = tremor, din care s'a format și bisericescul *cutremur* ca substantiv. Nu mai puțin rĕu ales este și terminul *„scuturătura* beților".

Osul nu „putredesce", ci precum dice poporul la lemn, „îl mănâncă carii" = „caries dentis". *Gazdina buglane, în tótă una vreme, scocioritóre* (scobitori de dinți), *bumbusce* sunt termini și dicери reu alese, formate și aplicate. Așa și *conferturi, încălțari, inflăciune* etc.

Unele *neesactităţi* ca pretinsa inrîurinţă a lui Herodot asupra sciinţei higienice, care, dice-se, ar fi trăit la anul 100—131 după Christos, trebuesc corectate. Autorul a vrut sĕ ḑică „*Hippocrate*“, care a trăit în acel timp şi a fost în adevĕr părintele medicinii, pre când Herodot a fost istoric şi a vieţuit cu 400 de ani înaintea lui Christos. Cred că avem de a face cu o simplă rătăcire a condeiului. Tot aşa neadmisibilă e afirmarea că „*O* şi *H* oţelesc corpul (pag. 80) când întrebuinţăm apă rece“. Sĕ scie că acest mediu fluid lucrézĕ prin temperatura sa asupra corpului, va sĕ ḑică o inriurinţă fisică iar nu chimică. Asta bine înţeles în casul scaldelor simple de apă rece.

Despre bere ḑice autorul: „fiind-că *berea* are puţin alcohol, *e mai recomandabilă decât ori-care altă beutură.*“ Iar despre vin ḑice: „din tóte beuturile spirituóse, singur *vinul are inriurinţa cea mai folositóre* asupra organismului“ şi în alt loc: „vinul ar fi unica beutură naturală şi priinciósă omului....“ Care din acestea superlative sĕ-l primim? căci în ambele casuri se face comparaţie cu celelalte beuturi. De altmintrelea *berea* e prea scurt tractată, mai scurt de cum ar merita importanţa ei. Şi mai puţină atenţiune se dă apelor gazóse, cu deosebire apei de sodă, carea începu a întra în obiceiurile sătenilor nostri în mĕsură îmbucurătóre, aşa că în multe locuri prin eftinătatea ei şi însuşirea d'a stêmpăra setea, înlocuesce beuturile spirituóse scumpe şi vătămătóre.

Găsesc, că prea riscată e aserţiunea apodictică, mai ales din gura unui medic, că „vinurile roşii opresc scurgerile fluide şi sângeróse (astea nu sunt fluide?) diarea şi disenteria“.

Autorul află panacea relelor alcoholice în aceea „dacă s'ar pune taxe grele pe fabricaţiunea rachiurilor“.

Scrutările moderne, basate pe statistice scrupulos adunate şi pe esperinţe de un şir mai lung de ani, au abandonat teoria impositelor oneróse pe alcoholice. După-ce nu se pot trage la îndoială efectele stimulente, anestetice şi tonice ale destilatelor alcoholice, nu e nici raţional şi în considerarea obiceiului înrădăcinat nici posibil de a scóte din us beutura alcoholică; prin urmare problema statului nu e alta, decât a preveni falsificările la fabricanţi şi abusul la consumenţi. Sistemul aşa numit „norvegian“ a nimerit, se pare, deslegarea cestiunii prin monopolul rachiului de cătră comună sub aspra controlă a esperţilor neinteresaţi. Cu acest mijloc apoi a ajuns ţinta de a nu se mai gasi în tótă ţara rachiuri false şi vicios fabricate, iar prin limitarea numerului crişmelor se previne abusarea de alcoholice, chiar curate fiind.

Tocmai acuma scriu gazetele din străinătate, că în Norvegia compania, care posede debitul spirituóselor, va avé dela 1 Ianuarie 1896 sĕ consulte populaţia fie-cărei comune asupra numĕrului birturilor locale. La acest plebiscit *au vot şi femeile şi se ia ca sigur, că în acest cas emanciparea femeilor va avé cea mai salutară inriurinţă asupra alcoholismului.* Iată o mĕsură radicală de interes social naţional şi pentru noi Românii!

Norvegia se arată astădi de model, unde începe a dispare o bólă socială din celea mai scârbóse și desastróse: beția.

În punctul *tabacului* încă nu împărtășesc vederile autorului. Las că și aici se contrădice, când la un loc susține că fumatul aduce bóle și sărăcie în familiele țĕranilor și că „patima de fumat e soră cu beția“ *„una fără de alta nu se póte închipui“* (protestez solemn!), iar mai la vale dice că „ómenilor sănătoși nu le face reu, ba din contră le și folosesce...“

Perhorescarea necondițională a fumatului în tocmai ca și a alcoholicelor nu o găsesc nici motivată nici practică. Nu o găsesc motivată pentru-că în adevĕr lumea secoli a trăit fumând și fumători mari au ajuns la adênci bĕtrânețe; iar practică nu e acésta anatemă asupra tutunului, căci nime nu se supune.

Dar ce și vroiți a lua unica mângăiere a bietului muncitor în cele mai grele ciasuri ale vieții sale: când muncesce din greu și când îl ajunge vre-o nenorocire. La asemenea epoce pipa îi este a dóua muiere, după însași mărturisirea poporului, împarte cu el bucuria și tristeța, îi ajută sĕ supórte mai ușor greul vieții, întocmai ca o sóță credinciósă. Frunza de cocă este indispensabilă indianului muncitor și o capĕtă în simbrie. Așa și frunza de tutun nu póte lipsi țĕranului fumător în tocmai ca nóuĕ celor ce muncim cu capul, dacă am apucat acest obiceiu. Totul ce e de combătut este abusul, cu deosebire veninosul băgău.

„Lumina“ este necorect definită; capitolul acesta presintă mai multe greșeli limbistice, ușor de cores.

Că „în casa sătĕnului a rare ori vei observa neregularități de *căldură* prea mare“ e și neesact ca aserțiune și necorect ca limbagiu. Nu se póte nega că „pe el (mai vêrtos dacă e sărac) mai adese-ori îl necăjesce frigul sau rĕcéla“, dar nu mai puțin adevĕrat este, că mult rĕu îi face și căldura prea mare, ce domnesce în casa țĕranului atunci, când el are lemne berechet și când soba enorm de mare de lut respândesce o căldură amețitóre în camera neproporționat de mică.

Care medic nu a fost isbit de acéstă anomalie, de câte-ori în timp de iarnă întrat-a în casa unde zăcea vre-un bolnav? O căldură asfixiatóre, la care silesc pe bietul bolnav, îi este mai insuportabilă adese-ori decât însași bóla. Medicul cu nimic nu-și câștigă mai mult încrederea bolnavului în asemenea împrejurări, decât deschidênd feréstra sĕ-i scape capul de căldura aprindĕtóre și în acelaș timp plămânile de miasmele atmosferii din casă.

Un prejudeț domnesce pretutindenea la popor, care îl esprimă prin asemenarea luată din natură: „pasere mórtă de căldură n'am vĕdut, dar de frig, da!“ Se vede că acestui prejudeț se închină și autorul, când recomandă ca temperatura locuinții sĕ fie de 18° R! Cine controléză căldura camerei sale în timp de iarnă cu un termometru esact va recunósce, că numai normală nu putem numi temperatura de 18° R. Nu, nici pentru cei ce au o viață sedentară, cu atât mai vêrtos pentru plugarii

obicinuiți cu natura și cu mișcarea vieții muncitóre. 15° R pentru dînșii e cel mai priicios grad de temperatură, iar pentru ómeni molatici încă nu e higienică temperatura ce trece preste 16° R. Cine simte frig la acest grad de căldură ori-că e bolnav, ori că nu e bine îmbrăcat. În casul d'intâiu sĕ chieme medicul, în casul din urmă pe croitor.

Figura, care represintă planul unei *case model*, preconisată de autor, e bună și bine ar fi sĕ aibă toți țĕranii nostri case zidite în asemenea condițiuni, dar *soba model* represintată prin figura lucrată în aquarel colorat, nu am putut-o înțelege. Inginerul architect Dl *Rozvan* consultat asupra ei încă dice, că după acésta figură nu ar putĕ construi o sobă, carea sĕ servéscă și de încălḑit și ca mașină de fiert. —

Băile încă formézĕ o parte a călcâiului lui Achile în scrierea de fața. Întâi, că nu înțeleg, cum între băile în capitolul beuturilor, fiind tractate alături cu rachiul și vinurile roșii, dar apoi se face și o enunciațiune, carea nici decât nu corespunde adevĕrului.

„Popórele, ginții le — ḑice autorul — și familiele viguróse din anticitate în tótă una vreme (provincialism) s'au folosit de băile reci, ca de cel mai sigur mijloc pentru întărirea puterilor corporale. La strămoșii nostri Romani aplicarea lor a fost o *tradițic adevĕrată* (greșală topică) în cele mai multe familii". Autorul nu are noroc cu istoria. În anticitate hidroterapia de astăḑi de loc nu era cunoscută, cel puțin nici un autor clasic nu vorbesce de „băile reci ca cel mai sigur mijloc pentru întărirea puterilor corporale". Din contră „la strămoșii nostri Romani" era nu „tradiție în cele mai multe familii", ci un obiceiu general de a lua băi calde, începênd dela imperator până la plebeian. Atât de mult întrase în obiceiurile Romei băile calde, încât le reclama alături cu faimosul „panem et circentes" însuși poporul și adese ori *circentes* erau presentate sub vastele cupole ale imenselor stabilimente balneare.

Pe timpul accla atât lumea medicală cât și laică nu în apa rece vedea arcanul fortificărei corpului, ci în isvórele calde naturale. De aceea vedem, că cele mai multe isvóre calde de ori-ce compositie, la Ramani ca și la Greci, erau dedicate Ḑeului Hercule, simbolul puterii fisice. În băile Herculane, lângă Mehadia, s'au găsit statue de ale lui Hercule și table votive cu inscripțiuni preamărind efectele fortificătóre ale apelor calde. Medicina modernă avênd de a ține cont de nervositatea secolului, provenită din educația viciósă de o parte, din patimile și sbuciumările esistinții de altă parte, a întrodus apa rece ca mijloc de vindecare pentru cei ce sufer de căldură, care se sue la cap și care încunjură corpul moleșit. Dar asta numai la acea pătură de ómeni, care nu trăesce în așa fel, ca prisosul de căldură animalică sĕ pótă fi eliminat prin muncă musculară, ci îl lasă sĕ se adune depunêndu-se ca o opusă enervantă în organism. La popor rar va fi indicată cură de apă rece.

Japonesii și astăḑi stau pe basa obiceiurilor antice de a folosi băile calde ca mijloc de întărire prin eliminarea sucurilor patologice ce ies

în transpirarea abondentă. Asta o sciu dela D. *Tamba* și D. *Katayama*, adi amêndoi celebrități medicale în Tohio. Acești medici eșiți din facultatea din Berlin, au visitat băile Herculane și cu tóte că în Europa abia se vor folosí băi la o temperatură mai înaltă, ca în acest stabiliment, ei discutau cu mine, că ar trebui sĕ prescriem băi și mai ferbinți pentru pacienții nostri.

Contrar opiniei autorului eu mereu ași sfătuí pre țĕrani sĕ iea cât de des băi *calde* pentru curățenia capului, căci putem dice cu tótă hotărîrea, că *cei mai mulți săteni plugari numai în primul an al nascerii au luat baie caldă.*

*

Voind a instruí poporul asupra unor lucruri noi, sĕ nu pretindem dela dînsul imposibilul. A pretinde dela dînsul sĕ lapede lumina de sĕu cea ieftină, sĕ-și desinfecteze casa cu carbolul scump, sĕ-și tundă pĕrul și acolo unde pĕrul lung este mândria și cinstea sătĕnului, sĕ-și spele femeile capul *în fie-care ḑi* cu săpun, sunt dorințe, la cari țĕranii nostri vor clătina din cap și vor privi uimiți unii la alții.

Nu mai puțin se vor mira și la sfatul, ca sĕ urmeze cura lui Kneipp, ei, țeranii, care cură dacă face cuiva bine, face acelóra, ce au oróre de recélă, cari dela nascere pănă la mórte n'au ajuns cu talpele góle pe pămênt rece.

Unul din cele mai îngrijit lucrate capitole este acela al *vestmintelor*, pe cari autorul le consideră numai din punct de vedere *moral* și *higienic*, pre când pe cel *estetic* nu-l amintesce de loc. Dar apoi îmi iau îndrăsnélă a-l întreba, sub care raport este tractată *cătrința* țerancii cu atâta entusiasm când ḑice: „cătrințele frumos pregătite au fost și sunt atât de atrăgătóre“ .... „Cine nu cunósce cătrințele, nici nu se póte numí Român adevĕrat!“ Dacă hainele formézĕ o necesitate numai morală și higienică, atunci ce are de a face higiena și morala cu cătrințele *atrăgătóre?*

Punctul de vedere estetic trebuia accentuat tocmai la poporul nostru, care póte mai mult decât alte némuri caută sĕ se îmbrace nu într'atâta *bine* (higienic) și *cuviincios* (moral) cât mai vêrtos *frumos* (estetic) pănă a face lux, ce trece preste puterile sale bănesci.

Sfatul ca *țĕrancele se lapede corsetul* cred că e inutil, căci, slavă Domnului, civilisația n'a pĕtruns pănă a înlocuí peptarul mlădios cu corsetul ferecat în oțele.

*

În sfîrșit caut sĕ recunosc, că și eu am căḑut în greșala criticilor români, despre cari Dobrogeanu-Gherea ḑice că „recensentul, criticul ori simplul cetitor, preste mesură de pătrunḑĕtor, te citesce cu creionul roșu în mână ca sĕ te prindă cu vre-o greșală“. Am însă în favorul meu scuza, că îmi era mai lesnicios a culege greșelile din *bogatul material bun*, decât a înșira bunătățile, lăsând la o parte *mănunchiul* de greșeli.

O singură observare îmi permit încă de încheiere. Resultatul concursului era după mine mai mulţămitor, dacă autorul, care însuş recunósce că „dietetica este *partea* cea mai însemnată a higienii, se mărginea la descrierea singur a acestui ram, fără a da un manual complet de higienă, căci pare-mi-se şi condiţiunile de concurs n'au avut în vedere mai mult decât o instrucţiune practică despre nutrirea rațională a poporului dela ţară.

Tótă intenţiunea concentrată asupra unei teme mai puţin vaste, operatul în valóre intensivă câştigă în mĕsura, în care a pierdut din causa estensiunii, ce pretinde o higienă completă. —

Ostenéla, bunăvoinţa, cunoscinţa în materie a autorului merită tótă lauda, dar ca sĕ fie tipărită lucrarea, o revisuire amenunţită este indispensabilă în interesul reputaţiei literare a autorului şi în interesul cetitorilor, căror se adreséză.

Cu aceste condiţiuni lucrarea se póte premia.

II.

Recensiunea manuscriptului, care pórtă drept motto: „Mens sana in corpore sano“.

Autorul la călcâiul prefeţii scrie următórele:

„Dar se va întreba: ce caută capitolele despre locuinţă şi cultivarea pielei în o broşură despre dietetice? Fórte simplu: dorind sĕ înveţi pe cine-va a trăi mai rațional este numai firesc, dacă îi spui şi unde sĕ locuiască şi cum sĕ se îngrijéscă“.

Am ţinut sĕ atrag atenţiunea onoratei direcţiuni, care a formulat temele de concurs, asupra acestei observări, după părerea mea, juste. Ea arată că autorul a credut de lipsă sĕ motiveze şi quasi sĕ scuze tratarea despre *locuinţă şi cultivarea pielei* într'un elaborat „despre dietetice“. Va sĕ dică el a înţeles astfel intenţiunea direcţiunii, că se cere o lucrare, carea sĕ nu tracteze decât despre regule „dietetice“ ce are ţĕranul român a le observa. Din aceste vederi pornind autorul acestui manuscript a scris un tractat mai mic, desvoltând pe larg numai capitolele, cari se rapórtă la nutrire; alte capitole esenţiale ale higienei, cum sunt *vestmintele*, higiena *copilului*, a *şcólei* etc. le-a lăsat neatinse.

Critica însă e în drept sĕ întrebe, că dacă autorul a avut în vedere numai regimul dietetic, atunci pe lângă capitolele despre locuinţă şi cultivarea pielei ce mai avé sĕ caute cel dintâi capitol, despre *aer*, în lucrarea sa?

De altmintrelea aşa cum ni se presintă, lucrarea nu e nici monografie a regimului alimentar, nici tractat de higienă generală a ţĕranului. Pentru cea dintâi lipsesc capitole esenţiale, cum e d. e. colectivitatea substanţelor vegetale şi minerale, cari fac parte din nutrirea ḑilnică şi se cuprind sub numirea *condimentelor*. Zahărul, cépa, ardeiul, usturoiul, piperul, sarea, oţetul, de cari poporul nostru uséză în mĕsură fórte mare,

mult mai mare de cum prescrie higiena, parte nu sunt atinse de loc, parte amintite abia ici-colo fără a fi tractate în capitole separate după importanța ce li se dă la popor.

Ca tratat de higienă generală pentru popor nu putem privi manuscriptul nici pentru scurțimea lui, ca să nu mai vorbim de alte defecte.

În *general* lucrarea presintă mai multe scăderi.

Împărțită în 7 capitole, cari parte tratéză materii, cari n'au d'a face cu „dietetica“ nutrirei, parte nu sunt bine numite, parte nu pot forma un capitol separat, — lucrarea nu are înfățișarea unui elaborat întreg, ci mai mult sémênă a o colecțiune de aforisme higienice de altmintrea *fórte prețióse.*

Nu e potrivită numirea capitolului al IV-lea: „*Cum se nutresce țĕranul român?*“ Ací cetitorul aștéptă să se înșire modul lui de viețuire. Se și face asta, dar apoi se înșiră tot sub acel titlu și regulele, după cari ar trebuí să se nutréscă; cu provocare la chimia lui König se face un curs destul de detaiat despre valórea nutritivă a alimentelor. Observ, că acest capitol e cel mai lung din tóte, în care însă precum am amintit nu se descrie numai aceea cum se nutresce, bine rĕu, țĕranul român, ci i se dau sfaturi și învĕțături despre nutrirea rațională așa, că titlul potrivit pentru acest capitol era „Cum se nutresce și cum ar trebuí să se nutréscă țĕranul român?“

În capitolul II se vorbesce despre *apă*, numai ca beutură, iar tóte celelalte beuturi sunt tratate sub capitolul iarăș nepotrivit *Beția* (cap. V).

Capit. III *Nutrirea* are mai multe scăderi. Lipsesce cu desevîrșire împărțirea devenită clasică în ori-ce tratat, după carea tóte alimentele se înșiră în dóue grupuri mari: *animalice și vegetale.* Apoi tratând *păstăiósele, cartofii* separat; în familia *legumelor* înșiră cépa, aiul, castraveții, salata, varza; tot ací vîră și *pómele.* Întreg subcapitolul e tratat de tot scurt și ca un ce bagatel, pe când tocmai acestea legume și parte condimente duc cel mai important rol în alimentațiunea țĕranului român. Dar ce să mai dicem de puțina băgare în samă a „cucuruzului“ din partea autorului. Se póte ca într'un tratat poporal de higienă pentru țĕranul român cucuruzul, varza, cépa, aiul să fie luat în bagatel?

Despre capitolul „locuința“ (VI) am făcut observarea, că în vederea scopului d'a ni presenta un tratat mai restrins „despre dietetice“, n'avea loc în lucrare. Cu tóte astea odată prelucrat, caută să-i spunem defectele. Nu spune autorul ce temperatură să aibă aerul din casă iarna, ceea ce nici un țĕran nu o scie. Apoi despre luminat nu-i dă nici o povață, cu tóte că se scie cât de mult înriuresce lumina viciósă asupra plămânilor și a ochilor. Bune sunt povețele ca „fie-care Român să'și zidéscă casă proprie“, dar asta o scie și el fără a i se spune în higienă; și aceea e bine ca „cuptorul de pâne să-l așeze sub acoperiș osebit“, dar atunci cum să facă ca iarna, când face pâne, să se și încălzéscă la acest foc, asta nu i-o spune autorul. La acest capitol avea loc tot ce

se ḑice despre locuinţa sănătósă în capitolul „*aerul*“. Asta pentru a evita de o parte repeţirea, iar de altă parte pentru a observa un sistem în tratarea materialului.

„*Cultivarea pielei*“ (cap VII) pare-că nu e o numire nici potrivită pentru *grija* ce e a se da suprafeţei corpului şi nici populară, ca să o înţelégă poporul de rênd. Spălatul capului ḑilnic la poporul, care de regulă pórtă pĕr lung, nu-l găsesc recomandabil şi nici practicabil.

*

În *special* vom spicui prin manuscript cu scopul d'a scóte unele greşeli mai mĕrunte, cari pot să altereze sensul, sau să vateme forma.

În capitolul despre „cultivarea pielei“ se ḑice: „de altă parte pielea mijlocesce *întrarea* aerului în trup“ etc. dacă va ceti asta ţĕranul sau chiar şi un om inteligent, cu greu va înţelege şi apoi nici nu e esact. Căci prin porii pielei nu întră, ci mai vêrtos *ies* gazurile din organism. Absorpţiunea aerului, ce se face prin piele din afară, e o funcţiune fórte neînsemnată din punctul de vedere higienic. De o însemnătate capitală însă este pielea ca organ de resuflare, prin care dacă nu ar puté scăpa gazurile, ce se nasc din lucrarea ḑilnică şi neadormită a organismului, omul în câte-va óre ar muri. În Roma la o mare sĕrbătóre papală în locul unui chip cioplit din lemn şi aurit, aranjatorul a pus un băiat gol, al cărui corp l'a aurit, ca astfel să fie arta mai plastică şi naturală. Încă în decursul serviciului copilul a căḑut mort. Sciinţa nu-şi puté da atunci samă de causa morţii, acum se scie că auritura astupând porii, băietul a murit asfixiat de gazurile proprii. —

În capitolul *beţiei* se ḑice, că beuturile alcoholice întrebuinţate fără cumpĕt vatămă fórte mult sănătatea deşi „*nu scurtéză viaţa*“. Aci se vede cât colo contraḑicerea. Altcum preste tot *beţia* nu e tratată atât din punctul de vedere higienic, cât mai vêrtos din cel moral. Poveţele, ce le dă autorul, fórte bune altcum, mai mult sémênă a cazanie morală sau o învĕţătură ce dă unchesul bĕtrân nepoţilor sei, decât a higienă.

A înşira la composiţia chimică a alimentelor până şi sutimele de % mi se pare o pedanterie, care n'are loc într'un tractat destinat poporului de rênd.

Faţă de asemenea scrupulositate în cifre, unde se ḑice că carnea de pui conţine *0·91* sare, iar cea de vită are *55·05* apă etc., cum se potrivesce negligarea cu desevîrşire a *bólelor*, de cari sufer cerealele, şi a bólei produsă prin porumb stricat, *pelagra*? Tot aşa negles este *tabacul* (fumatul), despre care numai în câteva cuvinte se face amintire. Despre ciuperci şi bureţi nici atâta, cu tóte că acestea formézĕ un articol de nutrire, ce se află la îndemâna fie-cărui sătén, servind ca un bun aliment, dacă consumă ciuperci sănătóse, sau otrăvindu-se dacă a dat de cele veninóse.

Autorul nu a ţinut cont de sărăcia şi ignoranţa în arta culinară a sătenilor, când pretinde ca fasolea, mazerea şi lintea să nu o gătéscă decât ca „puré“ adecă despoiate de cóją. Nici la familiile inteligente

nu obvine prea des asemenea gătire a legumeler. Apoi mai încape şi întrebarea dacă e raţional modul de gătire a bucatelor, din cari se eliminéză substanţe, cari nu conţin numai celulosa ci şi principii nutritóre ca kaliu, calciu, fosfor etc. Pater Kneipp ḑice că cea mai nutritóre bucată e fasolea (în naivitatea sa el o pune asupra cărnurilor) şi el asta o scie judecând după gustul seu şi al poporului, dar nu ḑice să se cureţe de cójă. Nu e vorbă Kneipp nu póte fi luat de autoritate în materie de sciinţă, dar în punctul *fasolei* se vede că a înţeles instinctul sănătos al poporului.

Limba preste tot este destul de limpede şi populară, ici colea găsim termini technici, cari putéu fi înlocuiţi cu unii mai uşor de înţeles. Apoi era bine dacă latinismi ca „alternativa“, „abstracţie“ „în continuu“ „rapid“ nu obveniau în elaborat.

Termini *nepotriviţi* sunt: apa „tare“ în loc de aspră, „berigată“ în loc de ţava bucatelor (*berigată* e ţava aerului, trachea) „amil“ în loc de amidon, „unsóre“ în loc de grăsime, „bóne“ în loc de bobi, „aromatóre“ în loc de aromatice, „necredul“ în loc de necreḑător sau puţin creḑător, „răntaş“ în loc de „prăjală“; „îşi arată vara *colţii*“ e o espresiune figurată potrivită tocmai la anutimpul contrar verei.

Germanism: „mazerea, *în societatea carnei*“ apoi *funcţionarea* slăninei etc.

Ortografia ori-care ar fi, se cere să fie consecventă. Aci găsim *nutrêmînt*, *nutriment*, şi *nutrêment* apoi se *resorb*, *resorbéză*, *resorpţiunea* şi *sorvabete*, trecând şi trecênd. Tóte sărbătorile sunt scrise cu literă iniţială mare numai „pasci“ şi „crăciun“ cu literă mică.

După tóte astea nu pot propune spre premiare elaboratul cu devisa „mens sana în corpore sano“, cu tóte că cetirea lui într'o fóie poporală nu ar fi fără folos pentru cei ce vor să se lumineze asupra unor regule sanitare, iar dela autor, care face impresiunea unui medic tîner, începétor pe terenul literaturei populare, sperăm a vedé lucrări din în ce în ce mai valoróse. —

ACADEMIA ROMÂNĂ.

(Sesiunea generală din 1896.)

Marţi, la 3 Martie a. c. s'a făcut deschiderea sesiunii generale din estan a Academiei Române şi a durat până la 31 Martie st. n.

De un lung şir de ani întréga Românime, fără considerare la hotare politice, în fie-care primăvară îşi îndréptă privirile cu mândrie şi încredere în spre capitala României, unde cei mai luminaţi şi distinşi bărbaţi ai némului nostru,

fii și representanți ai tuturor țĕrilor și ținuturilor românesci, se întrunesc pentru închegarea și desvoltarea marei opere a culturei nóstre naționale și a unității culturale a tuturor Românilor.

Deși Academia Română, întrată deja de multă vreme în al doilea pătrar de secol al existenței sale, până astădi nu a putut realisa problemele principale, pentru cari a fost inființată, și deși activitatea ei sciințifică literară în multe privințe nu a ajuns nivelul, la care cu toții am dorí sĕ o vedem și la care va trebuí sĕ se ridice, dacă voim sĕ ocupăm și sĕ păstrăm poporului nostru un loc de onóre în șirul națiunilor culte, — totuși, în vederea greutăților începuturilor nóstre culturale, lucrarea săvîrșită de ea, mai ales pe terenul istoriei nóstre naționale și a adunării și asigurării monumentelor acesteia, a încălțit în totdeauna inimile nóstre ale tuturora și a nutrit și întărit în sinul nostru speranța într'un frumos viitor și încrederea în menirea națională culturală a poporului român.

Academia Română a fost unicul centru cultural al *tuturor* Românilor, unde au dispărut tóte divergențele, toți murii despărțitori, unde nu mai existau hotare politice, considerațiuni confesionale, interese de partid și tendențe separatistice, ci numai frați de același sânge și representanți ai unității nóstre culturale naționale.

Durere, ultima sesiune generală a Academiei, prin un incident în sine neînsemnat, dar de grave consecuențe pentru curentul periculos și desastros din care s'a născut, ne-a luat mângăierea că mai avem un focular, în care causa mare a culturei nóstre naționale sĕ fie susținută și servită numai și numai cu acea însuflețire curată și sfântă, care, ridicându-se preste ori-ce vederi strimte și interese meschine, este unica putere în viéța popórelor, care a sevîrșit fapte epocale și a creat națiuni mari.

Mândria, cu care am dat sémă în trecut despre lucrarea Academiei Române, de astădată a trebuit sĕ facă loc durerii, ce o simțim mai ales noi Românii transilvaneni, vĕdênd că în sanctuarul unicului nostru centru cultural-național începe a se manifesta un curent desastros, care servesce interese în-

guste în contul causei nóstre mari și, nutrind spiritul descompunĕtor și distrugător în sinul nostru, subminézĕ încrederea în superioritatea celei mai de frunte corporațiuni culturale a poporului român și ne îndepărtézĕ cu un pas mare de idealul unității nóstre culturale.

A fost datorința nóstră de a da espresiune acestui dureros sentiment, care cuprinde astădi inimile celor mai valoróse cercuri românesci din Transilvania și lăsăm sĕ urmeze acum un scurt raport despre decursul sesiunii generale.

Deschiderea sesiunii s'a făcut la 3 Martie prin președintele Academiei, D. N. Kretzulescu, presentându-se programa lucrărilor sesiunii actuale, precum și următorul raport al secretarului general asupra lucrărilor făcute în 1895—96:

Domnilor colegi!

La începutul raportului pe care vi l'am presentat la deschiderea sesiunii trecute, constatam cu bucurie că, pentru întâia óră dela reorganisarea Academiei în 1879, se deschidea o sesiune generală, fără ca Secretarul Domnielor Vóstre general sĕ fie obligat a vĕ reamintì perderea vre-unui coleg din acéstă Instituțiune.

Nota veselă, cu care v'am salutat în anul trecut, a dispărut însă repede, pentru-că dela închiderea sesiunii precedente Academia a perdut doi dintre membrii ei activi, Dr. D. Brândză și A. Odobescu, și unul onorar, H. Baillon.

Drul *D. Brândză,* unul dintre cei mai tineri membri ai Academiei, a încetat din viĕță la 3 August. Delegațiunea și membrii Academiei aflători în Capitală, dureros atinși de acéstă neașteptată mórte, s'au strîns cu toții în jurul mormêntului neuitatului și prea iubitului Coleg. Drul D. Brândză a fost, precum toți sciți, unul dintre bărbații învĕțați — rari, mai ales la noi — a căror întrégă viĕtă, cu .tóte puterile de activitate sunt consacrate cultivării și desvoltării unei sciințe, care le este scumpă. Așa a făcut Drul Brândză pentru sciința Botanicei, pe care a iubit'o mai pre sus de tóte, al cărei adevĕrat întemeietor a fost în acéstă țĕră. Prin cercetările lui a pus fundamente largi și serióse pentru cunóscerea vegetațiunii României. Numai o mică parte din resultatele acestor cercetări au fost publicate în cunoscuta lucrare *Prodromul Florei române* și în alte câte-va mai mici. Pentru a aședa studiul Botanicei în România pe base sigure și durabile, Drul Brândză, cu un zel și o stăruință uimitóre, a adunat neprețuitele colecțiuni, cari formézĕ bogăția Institutului botanic, care iarăși este întreg opera zelului și stăruințelor lui. Drul D. Brândză va remâné ca unul din părinții sciinței românesci și numele lui va fi tot-déuna cu veneratiune amintit de toți acei, cari se vor ocupa cu desvoltarea sciinței între Români.

Alexandru Odobescu a luat o însemnată parte la desvoltarea și organisarea Academiei. Bărbat înzestrat cu o înteligență alésă, îmbogățită cu multiple cunoscințe, mai ales în archeologia clasică și în anticitățile românesci, el a fost mulți ani unul din membrii cei mai activi ai Academiei Române. Din studiul vechilor chronicari români și al anticităților naționale, Odobescu și-a creat un stil archaic, care a fost aprețiat mai ales în câte-va novele istorice scrise de dînsul. Cunoscințele sale de archeologia clasică s'au răspândit prin scrieri ca *Istoria archeologiei* și prin lecțiunile, pe cari le făcea la Universitatea din București. Astfel Odobescu póte fi cu drept cuvênt considerat ca fundatorul studiilor archeologice în țéră. Odobescu a încetat din viéță la 10/22 Novembre. Membrii Academiei au asistat la ceremonia înmormêntării și dl vice-președinte Gr. G. Tocilescu a rostit cuvêntarea funebră în numele Instituțiunii nóstre.

La 7/19 Iulie a încetat din viéță la Paris dl *H. Baillon*, membru onorar al Academiei. Baillon a fost unul din părinții Botanicei moderne, a fost măestrul admirat al regretatului nostru coleg Dr. D. Brândză. Publicațiunile lui botanice și lecțiunile lui îi câștigaseră un nume meritat între principii sciințelor ai acestui secol.

Aici este locul sĕ amintesc, că Academia a adus omagiele ei la mormêntul lui L. Pasteur. Pasteur n'a fost membru al Academiei Române, a fost însă de fapt unul dintre cei mai glorioși ómeni ai sciinței, și astfel activitatea geniului sĕu a răspândit lumină asupra activității tuturor Academiilor și instituțiunilor sciințifice ale omenirii. Din acéstă causă delegațiunea a exprimat condoleanțele Academiei familiei lui Pasteur și s'a asociat la subscrierea pentru ridicarea unui monument în orașul de nașcere al nemuritorului om de sciință.

Ședințele de peste an.

Dela închiderea sesiunii generale trecute Academia a ținut 39 ședințe ordinare, dintre care 6 au fost publice. Aceste ședințe au fost ocupate parte cu cestiuni privitóre la diferite afaceri și interese ale Academiei, parte cu discuțiuni și comunicări sciințifice. Dintre acestea cele mai însemnate au fost următórele:

Dl coleg V. A. Urechiă, la 5 Maiu, a comunicat o serie de documente privitóre la întinderea și la edilitatea capitalei pe la finele secolului trecut.

La 2 Iunie d-sa a vorbit despre o corespondență dintre metropoliții Moldovei Iacob și Veniamin și Vasilie Mălinescu, relativ la o călĕtorie a acestuia la Petersburg pentru îmbunătățirea sorții țĕranilor moldoveni.

Dl Dr. G. Tocilescu, în ședința dela 6 Octobre, a făcut o espunere despre mausoleul lui Traian, descoperit lângă monumentul triumfal dela Adam-Klissi, descoperire de cea mai mare însemnătate pentru istoria răs-

bóielor împĕratului Traian cu puternicile popóre din Carpaţi şi dela Dunăre.

La 3 Novembre dl Tocilescu a cetit o lucrare despre locul, unde au fost oraşele Istropolis şi Stratonichia, precum şi o relaţiune despre lucrările de săpături din Cetatea Tropaeum.

Iar în şedinţa publică dela 1 Februarie d-sa a cetit o lucrare despre cartea de hotărnicie a oraşului Callatis şi câte-va decrete de proxenie ale cetăţilor Tomi şi Istropolis.

În şedinţa dela 8 Decembre dl Gr. G. Tocilescu a presentat Academiei o relaţiune asupra lucrărilor de esplorare întreprinse la *Limes alutanus* sub direcţiunea d-sale. Acéstă relaţiune a fost comunicată ministrului de insrucţiune publică, care, prin mijlocirea Academiei, pusese la dispoziţiune fondurile necesare pentru aceste însemnate esplorări.

Dl Dr. *V. Babeş* a făcut o serie de comunicări sciinţifice de o deosebită însemnătate:

La 2 Iunie d-sa a vorbit despre Bothriocephalus latus şi despre anemia botriocefalică în România.

La 25 August d-sa a făcut o comunicare despre „Tractamentul tuberculosei cu serum anti-tuberculos şi cu toxine latente tuberculóse.“

În şedinţa publică dela 6 Octobre d-sa a cetit o lucrare despre bólele de ficat în România, despre nomă, tetanos, structura microbilor, jigodie şi despre epizootia porcilor în România, după cercetările făcute în institutul de patologie şi bacteriologie, ale căror resultate sunt pe larg publicate în Analele acelui institut.

La 1 Decembre d-sa a cetit o notă redactată în colaborare cu dl G. Proca despre „Resultatele esperimentale asupra seroterapiei tuberculosei“.

În şedinţele publice dela 6 Octobre şi 2 Februarie dl B. P. Haşdĕu a cetit două lucrări: una întitulată „Sonata la Kreuzer“, ceealaltă despre „Românii bănăţeni din punctul de vedere al conservatismului dialectal şi teritorial.“

Dl coleg *Ioan Kalinderu* a făcut, în şedinţa dela 9 Iuniu, o comunicare despre scrierea dlui A. de Richard „La Roumanie“ (à vol d'oiseau).

În şedinţele dela 1 Decembre şi 2 Februarie dl *D. C. Ollănescu* a cetit părţi din scrierea sa despre „Istoria teatrului în România“.

Dl coleg *P. Poni* a comunicat, în şedinţa dela 21 Aprile, scrierea dlui E. Benquet, inginer de mine, asupra „mineralelor metalifere din massivul cristalin dela Brosceni“, lucrare care, după avisul secţiunii sciinţifice, a fost tipărită în Anale.

În şedinţa dela 5 Maiu dl *Sp. Haret* a făcut o comunicare despre „telautograful“ inventat de E. Gray.

Dl membru corespondent *St. C. Hepites* a făcut mai multe comunicări asupra studiilor meteorologice, cari se fac sub direcţiunea d-sale la institutul meteorologic al statului, precum şi despre condiţiunile, în

cari trebuesc instalate columnele meteorologice pentru a fi folositóre. D-sa a presentat, pentru a se publica în Anale, dóuĕ lucrări, una despre „Cutremurele de pământ în România în anii 1894 și 1895“, ceealaltă despre „Durata de strălucire a sórelui la Bucuresci“, drept continuare la lucrările publicate până acum de Academie sub titlul general: „Materiale pentru climatologia României“.

În ședința dela 16 Iunie, dl *Sp. Haret* a presentat spre publicare în Anale lucrarea dlui Dr. C. Istrati, membru corespondent, despre „Rumanita sau Succinul din România“. Acéstă lucrare s'a publicat, după propunerea secțiunii sciințifice.

Academia a fost învitată sĕ participe în anul trecut la congresul internațional al limbilor romanice, care s'a ținut la Bordeaux la 5—10 August st. n. Cu acéstă învitațiune Academia s'a ocupat în ședințele dela 21 Aprile, 12 Maiu și 14 Iunie. A fost delegat din partea Academii la acest congres dl V. A. Urechiă, care la 18 August și 22 Septembre a făcut relațiune asupra participării dsale la lucrările acelui congres.

Academia a fost învitată de asemenea sĕ participe, ca și în anii trecuți, la congresul archeologic al Franciei, care s'a ținut la Clermont-Ferrand la 5—13 Iunie. Dl coleg Gr. G. Tocilescu, delegat de Academie pentru acest congres, nu a putut însă lua parte la lucrările lui.

Publicațiunile Academiei.

În acest an s'au făcut următórele publicațiuni:

1. *Analele Academiei.*

2. *„Discursurile de recepțiune“* rostite în sesiunea generală trecută de domnii colegi A. D. Xenopol și Dr. V. Babeș, dimpreună cu rĕspunsurile lor au fost publicate în fascicule îndată după închiderea acelei sesiuni.

3. Din *„Istoriile lui Erodot“*, în traducerea premiată a dlui D. I. Ghica, s'a pus în tipar cartea IV, din care s'au și tipărit cólele 1—4, cuprinḑênd capitolele 1—48.

4. Scrierile despre *„Igiena țĕranului român“*, făcute de dnii Dr. N. Manolescu și Dr. G. Crăiniceanu, cari amêndouĕ au fost premiate în sesiunea anului trecut cu premiul Lazăr, au fost amêndouĕ tipărite, după-ce autorii au revĕḑut manuscriptele conform cu observațiunile făcute de comisiunea premiului. S'au adaus la textul acestor lucrări figuri, charte și planuri privitóre la locuința, îmbrăcămintea și viéța casnică a țĕranului.

5. *„Hronicul vechimii Romano-Moldo-Vlahilor“*, de *Dimitrie Cantemir* a început a se tipări în noua edițiune, sub îngrijirea dlui Gr. G. Tocilescu și după textul colaționat de dsa la Moscva cu originalul autograf. S'au tipărit până acum cólele 1—25.

6. Din *„Etymologicum Magnum Romaniae“*, dl. B. P. Hașdeu a tipărit în cursul acestui an făscióra 3 din tomul III, anunțată Domnielor-Vóstre la începutul sesiunii anului trecut. Acéstă făscióră, de 10 cóle, cuprinde cuvintele *Bazaconie* până la *Bălțățel.*

Acéstă lucrare cuprinde până acum, în 108 cóle, cu 1677 pagini, 3562 cuvinte din literile A, Ă și B până la cuvêntul Bălțățel.

7. În urma decisiunii luate de Academie în ședința dela 29 Martie a sesiunii generale, s'a făcut începutul publicațiunilor de documente istorice din *Fondul Princesa Alina Ştirbei* prin continuarea și terminarea colecțiunii de *Acte și documente privitóre la Istoria Renașcerii României*, începută de Secretarul d-vóstre general cu ajutorul I. P. S. Sale Metropolitului Primat, pe atunci Episcop de Argeș, și al d-lui D. C. Sturdza-Șcheianu. Continuarea acestei publicațiuni s'a început cu tomul VI, destinat a cuprinde desbaterile și actele celor două Divanuri ad-hoc dela Iași și Bucuresci și procesele-verbale ale Comisiunii europene, formate din representanții Puterilor garante. S'a tipărit partea 1-a a tomului VI, cuprinḑênd lucrările Divanului ad-hoc al Moldovei. Partea 2-a se va tipări în anul viitor și va cuprinde Divanul ad-hoc al Munteniei și Comisiunea europeană.

8. Nu s'a putut începe în acest an tipărirea *Bibliografiei românesci*, cu a cărei întocmire și publicare ați însărcinat pe dl bibliotecar al Academiei I. Bianu. Stringerea materialului pentru descrierea cărților din secolii XVI și XVII causéză óre-care întârdiere, pentru-că unele din acele cărți nu le posedă biblioteca Academiei, sau de loc, sau numai în esemplare defectuóse. S'au făcut mai multe clișeuri de fac-simile, a căror esecutare iarăși ia un timp mai îndelungat. Lucrarea va începe a se tipări în cursul acestui an.

9. Sa început tipărirea *Catalogului analitic al manuscriptelor*. Acéstă lucrare este în mare parte pregătită, și în anul viitor tipărirea ei va puté înainta repede.

10. *Catalogul descriptiv al documentelor* din colecțiunea Academiei nu a putut începe sĕ se tipăréscă în acest an, din causă că traducerea sau resumatele numeróselor documente slavone nu s'au putut prepara. În anul viitor publicațiunea se va începe și va înainta repede.

11. Au rĕmas a se tipări în anii următori:

a) Ţĕranul român de dl Gr. G. Tocilescu, lucrare premiată la 1882.

b) Catalogul înscripțiunilor antice descoperite în țéră, de dl Gr. G. Tocilescu, conform decisiunii Academiei dela 28 Martie 1894.

c) Tomul II. din *Psaltirea publicată românesce la 1577 de Diaconul Coresi*, lucrare cu care este însărcinat colegul nostru dl B. P. Hașdeu.

d) Discursurile și alocuțiunile M. S. Regelui în anii 1866—1891, din cari, conform decisiunii luate la 1890, s'au tipărit întâiele 10 cóle.

e) Flora Dobrogei, de rĕposatul nostru coleg Dr. D. Brândză, a fost premiată la 1887. Manuscriptul s'a restituit autorului pentru al revedé și completa. Lucrarea se va puté publica în starea în care autorul a lăsat'o.

12. În anul acesta s'a întrat în relațiune de schimb de publicațiuni cu *Universitatea dela Juriew* (Dorpat) în Rusia.

Publicațiunile Hurmuzaki și cercetări istorice.

Marea publicațiune istorică, care de 16 ani se face sub îngrijirea Academiei și sub numele întemeietorului ei Eudoxiu Hurmuzaki, s'a continuat și în anul trecut. În acest an însă desvoltarea acestei lucrări a fost restrînsă, din causă că Ministeriul instrucțiunii publice a redus cu 8.000 lei subvenținea anuală dată de stat, scăd̨ênd'o dela 33,000 lei la 25,000 lei. Prin acéstă reducere s'au făcut cu neputință unele cercetări de documente în archive străine și s'a mărit tot deodată suma datorită pentru tipărirea publicațiunii. Tot din acétă causă în acest an s'a tipărit mult mai puțin decât în anii trecuți.

Ministrul actual al instrucțiunii publice, dl coleg P. Poni, a îngrigit a se restabili în budget subvenținea întrégă de 33,000 lei, ca și în anii trecuți. Astfel publicațiunea și cercetările făcute pentru dînsa se vor puté desvolta fără pedecă.

Lucrările făcute pentru acéstă publicațiune în anul trecut sunt următórele:

1. Din *Tomul II. partea 5-a*, format din documente din anii 1552—1566, adunate din diferite publicațiuni străine de dl N. Densușianu, s'au tipărit cólele 27—74. Volumul este deci aprópe terminat ,și cuprinde până acum 291 documente.

2. Din *Tomul IX*, cuprinḍênd documente din archive străine dela Veneția, Stockholm și din alte orașe, precum și din colecțiunea de documente originale străine a Academiei, s'au tipărit cólele 41—60 sub îngrijirea dlui I. Slavici. Volumul cuprinde până acum 650 documente din anii 1650—1712.

3. *Tomul III*, din *Suplementul II*, cuprinḍênd documente din archivele și bibliotecele polone, a început a se tipări sub îngrijirea dlui Ioan Bogdan, drept continuare la celelalte două volume din același suplement. S'au tipărit întâiele 4 cóle, cuprinḍênd 25 documente.

4. S'a dat la tipar *Indicele alfabetic* al materiilor cuprinse în tomurile I și II din *Suplementul I.* al publicațiunii. Documentele din aceste două volume, provenind din același isvor, care este Ambasada Franciei dela Constantinopol și Consulatele ei din Principate, formézá un corp de informațiuni, a căror întrebuințare va fi fórte mult înlesnită prin acest indice, care a fost început de abatele Fauvin dela Praga și terminat acum de dl N. Hodoș.

5. Traducerea românéscă a tomului II din *Fragmente din Istoria Românilor* de E. Hurmuzaki făcută de dl I. Slavici a început a se tipări. S'au tipărit până acum 3 cóle.

6. Colecțiunea manuscriptelor remase dela nemuritorul Eudoxiu Hurmuzaki, date de familia lui spre publicare statului român și aflătóre astăḍi în păstrarea Academiei, s'a adaus cu alte manuscripte descoperite în anul trecut în hârtiile familiei Hurmuzaki și dăruite de dl Baron Eudoxiu

Hurmuzaki, nepotul ilustrului cercetător. Aceste manuscripte au fost presentate Academiei la 14 Aprilie anul trecut.

Manuscriptele acestea cuprind aprópe tóte lucrări și note, cari vor trebui să fie tipărite în seria *Fragmentelor*.

7. S'au continuat cercetările și decopierile de documente în archivele săsesci din Sibiiu, Brașov și Bistrița și s'au procurat astfel în cursul anului copii de pe 357 documente din anii 1460—1730. Din aceste cercetări, făcute de însuși archivarii colectiunilor din numitele orașe, s'au procurat până acum 1394 documente din anii 1358—1736.

8. Ministeriul instrucțiunii publice a făcut la 1 Septembre întrebare Academiei, dacă ar puté publica în colecțiunea sa documentele istorice adunate de dl Marin Dumitrescu din archive englese și francese. Academia s'a grăbit a rĕspunde Ministeriului, că deși i-a redus cu 8,000 lei subvențiunea anuală pentru publicațiuni istorice, totuși e dispusă a publica acele documente, după ce vor fi primite și examinate. Până acum însă ele nu au fost comunicate Academiei.

9. Din archivele aședămintelor bisericesci ortodoxe din Turcia europénă s'au primit în acest an 341 pagine copii de documente.

10. Starea actuală a publicațiunii *Documente privitóre la Istoria Românilor* este următórea:

Volume 26, cóle tipărite 2,177, Documente 13,285, Adunate de Hurmuzaki 2,717, Adause de Academie 10,568.

Biblioteca.

Din raportul, pe care vi-l va presenta comisiunea specială a bibliotecei, veți constata că colecțiunile Academiei au continuat a se îmbogăți și a aduce cele mai mari folóse studiilor sciințifice și mai ales celor privitóre la istoria națională. Strîmtórea localului, care de câțiva ani este o împedecare pentru buna instalare și păstrare a acestor colecțiuni, precum și pentru înlesnirea folosirii lor, va fi în curînd înlăturată pentru timp mai îndelungat. Statul va da pentru acest scop Academiei un nou și însemnat ajutor.

Donațiuni, legate și fonduri.

Comisiunea financiară, pe care o veți alege, vĕ va arăta cu deamănuntul atât gestiunea financiară a Academiei în anul trecut, cât și starea fondurilor; iar comisiunile speciale, alese în sesiunea trecută și în special însărcinate cu supraveghiarea Fundațiunilor Adamachi și Otteteleșanu, vĕ vor arăta atât modul cum s'au administrat aceste fundațiuni în anul trecut, cât și dispositiunile ce sunt de luat asupra lor pentru anul următor.

În privința celor două mari Fundațiuni Adamachi și Otteteleșanu, în acéstă relațiune mĕ cred totuși dator a vĕ aduce la cunoscință următórele fapte principale:

1. Regulamentul Fundațiunii Adamachi, votat la 7 Aprilie 1894, a continuat a fi pus în aplicare, astfel că în acest an Academia acordă 4 burse de câte 100 lei pe lună la următorii studenți ai Facultății de sciințe din Iași: Elena Cancicov, Dimitrie Cădere, Eduard Christovici și I. Popovici-Cerchez; 4 burse de câte 100 lei pe lună următorilor studenți ai facultății de medicină din Iași: Narta Trancu, Nicolae Lupu, Maria Anastasescu și Aspasia Macarovici; 2 burse de câte 100 lei pe lună la următorii elevi ai școlei de poduri și șosele din București: Ioan Moțoiu și David Rosei; 1 bursă de 250 lei pe lună dlui Ioan Simionescu pentru studiul geologiei la Universitatea din Viena; 1 bursă de 300 lei pe lună dlui Gheorghe Pantazi pentru studiul minelor la Academia dela Freiberg; și 1 bursă de 6800 lei pe an, sporită în urmă la 8660 lei, dlui inginer Victor Guțu, pentru studiul exploatării petroleului în America de Nord și Caucas.

În același timp, în acest an, s'a început aplicarea regulamentului în privința premiului anual Adamachi, a căruia acordare este la ordinea dilei chiar în acéstă sesiune.

În privința averii, care formézĕ Fundațiunea Adamachi, am a vĕ aduce la cunoscință, că în urma autorisării date la 22 Martie trecut, delegațiunea a vîndut casa Adamachi din Iași Principelui Dimitrie Michail Sturdza pentru suma de 135,000 lei, care a fost capitalisată prin cumpĕrare de efecte.

2. Institul Otteteleșanu și-a încheiat la Iunie trecut întâiul an școlar. La examene au asistat dnii I. Kalinderu și N. Quintescu. La începutul lunii Septembre s'a primit o nouă serie de 15 eleve, după normele stabilite în anul trecut.

3. Averea rĕmasă dela întâiul donator al Academiei, Evanghelie Zappa, se află încă în litigiu înaintea instanțelor judecătoresci. Vĕrsămîntul anual al Academiei de 1.000 galbeni pentru anul 1892 a fost incassat dela administrațiunea judecătorésc instituită asupra acestei averi. Nu s'a putut până acum incassa aceeași sumă pentru anii 1893, 1894 și 1895, din causă că administrațiunea a declarat că nu dispune de fonduri, neputênd incassa mai multe venituri întârdiate.

4. Vĕ este cunoscută lunga întârdiere, care s'a făcut pentru a se da Academiei autorisarea legală de a primi averea lăsată ei prin testament de cătră rĕposatul Emanoil Donici, încetat din viéță în București la 18 Septembre 1894. Acéstă autorisare absolut necesară pentru ca Academia să-și pótă urmări și apĕra drĕptul sĕu, s'a putut obținé numai la 21 Octobre trecut, grație grăbirii cu care dl coleg P. Poni, actual ministru al instrucțiunii publice, a binevoit sĕ o acorde. Îndată după obținerea autorisării, Academia a cerut punerea în posesiunea averii, dar opunêudu-se rudele rĕposatului, Academia a cerut sechestru judiciar și Tribunalul a numit un custode.

5. La 27 Septembre a încetat din viéță la Roman Ioan Agarici, bărbat politic care a luat parte la viéța publică a țĕrii timp de peste 30 ani, începând dela 1857. Prin testamentul sĕu el a lăsat Academiei moșia Móra Grecilor din județul Vasluiu, pentru ca Academia sĕ înființeze și sĕ întrețină pe acea moșie o școlă profesională cu internat pentru fii de țĕrani. Delegațiunea a supus dispositiunile acestui testament discuțiunii domnilor membrii presenți în ședința dela 10 Novembre. În urma acestei discuțiuni s'a amânat decisiunea de acceptare. Întrégă cestiunea se supune decisiunii d-vóstre.

6. La 12 Novembre a încetat din viéță în Bucuresci d-na Maria General I. Carp, care, prin testamentele sale dela 4 Iulie 1892 și 4 (16) Martie 1895, lasă Academiei o mare parte din averea sa.

Delegațiunea, urmând și părerea unanimă a membrilor presenți în ședința dela 17 Novembre, a hotărît primirea legatului, după care s'a obținut îndată, pentru acésta, și Decretul Regal dând Academiei cuvenita autorisare legală de acceptare.

Rudele rĕposatei au deschis acțiune judecătorésca pentru anularea testamentului și astfel succesiunea este pendinte înaintea instanțelor judecătoresci.

Concursurile Premielor.

În sesiunea generală a acestui an sunt de acordat 3 premii pentru opere publicate și alte 3 pentru lucrări presentate în manuscript asupra subiectelor puse la concurs.

La concursurile acestor premii s'au presentat următórele publicațiuni și lucrări:

1. La *Premiul Năsturel-Herĕscu*, de 4,000 lei, care este a se da unei cărți scrise în limba română, cu conținut de ori-ce natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie până la 31 Decembre 1895, — s'au presentat următórele publicațiuni:

Bogdan (I.), Cronice inedite atingĕtóre de istoria Românilor. Bucuresci 1895.

Chicea Comănescu (Aurel), Gramatica limbei germâne. Bucuresci 1895.

Cuza (A. C.), Monopolul alcoolului. Discursuri. Bucuresci 1895.

„ „ Țĕranii și clasele dirigente. Discursuri. Iași 1895.

Lecca (Haralamb G.), Prima. Bucuresci 1896.

Nenițescu (I.), Dela Românii din Turcia Europeană. Bucuresci 1895.

Rosetti (Radu D.), Din inimă. Poesii. Bucuresci 1895.

„ „ Cartea dragóstei. Bucuresci 1896.

„ „ Prosă și Epigrame. Bucuresci, f. a.

Stătescu (Alexandru), Conu Mache sĕ trăiască. Nuvelă originală. Bucuresci 1895.

Vampa (Laura), Nou! Bucuresci 1896.

Vlahuță (A.), Iubire. Poesii. Bucuresci 1896.

2. La *Premiul Statului Lazăr,* de 5,000 Lei, care este a se da unei cărți scrise în limba română, cu coținut sciințific, sau celei mai importante invențiuni sciințifice făcute dela 1 Ianuarie 1894 până la 31 Decembre 1895, — s'au presentat următorii concurenți:

Antipa (Dr. G.), studii asupra pescăriilor din România. Bucuresci 1895.

Florantin (I. Pop), Frumusețea liniară și frumusețea omului. Iași 1896.

Pisone (B.), Trigonometrul, instrument de topografie, etc. Manuscript într'un singur esemplar.

3. La *Premiul Adamachi* de 5,000 lei, care este a se da unei cărți scrise în limba română, cu un cuprins moral, de ori-ce natură, și apărută în cursul anului până la 31 Octombre 1895, — s'au presentat următórele lucrări:

Bălănescu (Simeon), Blestemul. Poveste născocită. Bucuresci 1895.

Brote (Eugen), Un memoriu politic. Cestiunea română în Trasilvania și Ungaria. Bucuresci 1895.

Dinescu Barzan (Ioan), influența crisei morale asupra criminalității. Bucuresci 1895.

Georgescu (Sabin P.), Radu cel Frumos. Tragedie istorică originală în 5 acte și în versuri. Bucuresci 1895.

Simu (Romul), Monografia comunei Orlat. Sibiiu 1895.

Stoica (Simeon), Higiena copilului dela nascere până la al 7-lea an al etății. Sibiiu 1895.

4. La *Premiul Alexandru Ioan Cuza,* de 10,000 lei, care este a se da celei mai bune lucrări scrise românesce despre *„Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor“* s'a presentat un manuscript cu motto:

„Istoric sunt, n'am frate,
„N'am rudă, n'am vecin . . .
„Stăpân am pe adevĕrul,
„Lui cată sĕ mĕ închin“.

5. La *Premiul Statului Eliade-Rădulescu,* de 5.000 lei, care este a se da celei mai bune lucrări scrise românesce despre *„Botanica poporală română etc“*. s'au presentat 3 manuscripte cu următórele devise:

1. „Observaiu, culeseiu, așeḍaiu“.
2. „Omul ca iarba, ḍilele lui ca flórea câmpului“.
3. „Dacă vrei sĕ cunosci poporul, studiază-i mai întâiu datinele și obiceiurile“.

6. La *Premiul Alexandru Ioan Cuza,* de 6,000 lei, care este a se da celei mai bune lucrări scrise românesce despre *„Psichologia și metafisica poporului român după literatura poporală“*, nu s'a presentat nici un concurent.

7. Publicațiunile și manuscriptele presentate la aceste concursuri în terminele regulamentare anunțate de Academie au fost trimise spre studiare comisiunilor, alese pentru acest scop în sesiunea trecută.

Prin încetarea din viéță a neuitatului coleg Dr. D. Brândză s'a descompletat atât comisiunea de 9 membri pentru premiele anuale, cât

și comisiunea premiului Statului *Eliade Rădulescu.* În ședința dela 3 Novembre s'a ales pentru completarea comisiunii premielor anuale dl Gr. Stefănescu, sub reserva aprobării Academiei în sesiune generală; ceealaltă comisiune a rămas până acum necompletă.

Secretarul general: ***D. A. Sturdza.***

*

Despre ședințele ținute de la 4 până la 31 Martie dăm următórele detaiuri:

Ședințe publice s'au ținut 4. La 6 Martie D. V. A. Urechiă a cetit o lucrare intitulată „Din istoria anilor 1806—1812" iar D. Gr. G. Tocilescu un tractat despre Dacia. La 13 Martie D. V. A. Urechiă a continuat cu cetirea scrierii sale deja amintite. În ședința publică din 20 Martie D. B. P. Hașdeu a dat cetire comunicării sale „Mileniul chinezatului românesc". În a patra și ultima ședință publică din 27 Martie D. Xenopol a cetit despre „caracterul sciințific al istoriei", iar D. C. D. Olănescu despre „începuturile teatrului în Moldova".

Distribuirea premiilor. În una din ședințele cele dintâi s'a pus în discuțiune divisibilitatea premiilor și s'a decis, că premiile statului „Eliade Radulescu" și „Lazăr", premiile „Nasturel Herescu" și altele vor rămâné indivisibile afară de acelea, a căror divisibilitate este autorisată prin dispositiuni testamentare ale fundatorilor. La premiul Cuza de 10,000 lei despre „Istoria Românilor de la Aurelian până la fundarea principatelor" după 20 de ani și mai bine s'a presentat primul concurent, însă fără resultat. La propunerea dlui Gr. G. Tocilescu s'a decis cu 19 voturi contra 2 de a *nu* acorda premiul. Cu privire la premiul Eliade Radulescu despre „Botanica poporană română" s'a decis în ședința din 19 Martie, tot cu 19 contra 2 voturi, de a nu premia nici una din scrierile presentate. În ședința din 30 Martie D. Tocilescu recomândă premiarea scrierii „Studii asupra pescăriilor din România" de Dr. Gr. Antipa cu premiul Lazar de 5000 lei, la votare însă se dau numai 9 voturi pentru premiare și 13 contra. Astfel premiul nu s'a acordat. În aceeași ședință s'a admis cu 19 voturi contra 3 premiarea scrierii „Dela Românii din Turcia europénă" de I. Nenițescu cu premiul Năsturel-Herescu de 4000 lei și a cărții Dlui Eugen Brote: „Cestiunea română în Transilvania și Ungaria" cu premiul Adamachi de 5000 lei.

Acéstă din urmă premiare, la care se refer și observările nóstre din introducerea raportului present, a fost admisă cu 14 contra 7 voturi, după-ce toți membrii transilvăneni presenți precum și D. Hașdeu au combătut-o în mod fórte energic, arătând atât inferioritatea valorii sciințifice a scrierii dlui Brote, cât și inconvenientele ce s'ar crea, dacă Academia ar premia acéstă scriere de politică militantă și polemică în sensul cel mai rău al cuvêntului.

Noi de dincóce, cari suntem mai competenți a judeca asupra cărții din cestiune, de la început am ținut că este imposibil ca Academia să o premieze. Abstracție făcênd de colecțiunea de documente, publicate în nenumărate rênduri, care în sine nu póte forma obiect de premiare din partea unei corporațiuni sciințifice, cartea dlui Brote nu conține decât numai o scurtă întroducere, care este un pasionat pamflet polemic îndreptat în contra unora dintre cei mai distinși și binemeritați fii ai națiunii nóstre. Unica parte bună a întroducerii este gruparea datelor statistice de pe cele dintâiu 3—4 pagine, încolo însă nu conține alta decât o serie de mistificări, o denaturare tendențiósă a faptelor istorice și o apreciare cu totul minorenă a situațiunii politice din patriă, care arată că autorului îi lipsesc chiar și cele mai elementare cunoscințe despre viața publică a Ungariei și mai ales despre stările elementului dela putere.

Din aceste motive a fost o surprindere durerósă pentru noi, când presa de dincolo a adus scirea, că anumiți ómeni, cu mare influință la Academiă, insistă cu tóte mijlócele pentru premiarea acestei scrieri, angagiând prin acésta Academia în lupte politice destructive și esploatând vaza acestei înalte corporațiuni în detrimentul causei naționale a poporului român.

Și, ceea-ce am crędut imposibil, s'a întêmplat. Academia Română a dat membrilor sei transilvăneni și prin aceștia și noue Românilor de dincóce o lovitură gravă, care trebue să ne atingă cu atât mai dureros, pentru-că ne-a lăsat mai săraci cu o ilusiune sublimă și a slăbit în sinul unei mari părți a poporului român încrederea și mândria, cu care a urmărit lucrările Academiei.

Premii noue. În ședința din 7 Martie secțiunea literară a propus pentru concursul premiului Adamachi din 1898 subiectul: „Metropolitul Varlaam în activitatea sa literară și religiósă". Acéstă propunere a fost primită de Academiă în ședința din 23 Martie. Pentru același premiu pro 1899 s'a fixat ca subiect — la propunerea secțiunii istorice — „Biserica creștină ortodoxă din România și influința ei morală în evoluțiunea culturală a țerilor române dela începutul secolului nostru până la 1891". — Tot la propunerea secțiunii istorice s'a fixat pentru premiul Alexandru Ioan Cuza (6000 lei) subiectul: „Istoria critică asupra chinezatelor și districtelor autonome românesci din Transilvania, Ungaria și Bănat cu privire la instituțiunea chinezatelor din celelalte țeri locuite de Români". — Comisiunea Adamchi raportéză prin D. Spiru Haret despre administrarea acestei fundațiuni în anul trecut și presentă propunerile sale pentru viitor. Pe basa acestora Academia decide a trimite un bursier la Roma spre a studia architectura. — Cu privire la premiul Fĕt secțiunea sciințifică propune să se publice din 5 în 5 ani câte un premiu de 3000 lei, cel dintâiu cu subiectul: „Harta agronomică a României". Academia primesce acéstă

propunere şi decide ca premiul să se pótă subdivisa în doue părţi, proporţional cu valórea lucrărilor, când mai multe ar merita încuragiare.

Publicaţiuni: La propunerea secţiunii istorice s'a decis a publica în analele Academiei lucrarea dl Gr. C. Buţurean, întitulată „Cestiunea Arilor". — D. Xenopol presintă o culegere a rapórtelor consulilor prusieni din Bucuresci din anii 1817—1837, făcută de D. N. Jorga. Se decide publicarea în colecţiunea Hurmuzachi. — D. T. T. Burada presintă pentru publicare în Anale scrierea: „Scurtă privire istorică asupra bisericei staurpighiane a Adormirei Maicei Domnului aşanumite „Biserica moldovenéscă din Lemberg" de preotul Eugenie Vorobchievici. Scrierea a fost predată spre cercetare secţiunii istorice, iar la propunerea acesteia s'a dat dlui Urechia pentru raportare, avênd a se decide ulterior asupra tipărirei.

O colecţiune de proverbe, făcută de D. V. A. Jorescu de la Folticeni, a fost presentată Academiei la 7 Martie şi s'a predat dlui Naum pentru esaminare. În şedinţa din 16 Martie Academia, la propunerea secţiunii literare, a decis a nu da dlui Jorescu nici o remunerare pentru acéstă colecţiune, care este lipsită de valóre. D. Ivan Cotor cere autorisarea să continueze cu traducerea lui Tit Liviu de la cartea VII. înainte, fiindcă o probă de traducere a dsale a fost premiată la 1877. La propunere secţiunii literare Academia a denegat acéstă autorisare.

Fundaţiuni şi legate: „Fundaţiunea Iulia Haşdeu". D. B. P. Haşdeu a cetit o carte de daniă, prin care dăruiesce Academiei 50.000 lei în efecte cu 6%. Până ce va trăi D. Haşdeu şi soţia, venitele acestui fond îl vor lua Dlor.

Legatul Agarici, care consistă din moşia Móra Grecilor din jud. Văsluiu, lăsată Academiei cu îndatorirea de a înfiinţa şi susţiné pe acéstă moşie o şcólă profesională cu internat pentru fii de ţerani, după lungi discuţiuni a fost primit cu 13 voturi din 19 membrii presenţi. Punerea în aplicare a dispoziţiunilor legatului s'a încredinţat Dlor N. Jonescu, Gr. G. Tocilescu şi P. S. Aurelian.

Donaţiuni pentru biblioteca şi colecţiunile Academiei au întrat: dela D. I. Negruzzi 172 scrisori originale ale lui V. Alexandri; de la D. Alexis Makko din Odessa scrierea sa „Istoria Basarabiei", 4 volume (în rusesce); de la D. Todor N. Stefanelli din Câmpulung (Bucovina), prin D. Dr. D. Onciul, un manuscript românesc, care cuprinde o parte din cronica Moldovei şi mai multe predice; de la D. D. Sturdza mai multe documente.

Personalia. Presidentul Academiei, D. N. *Kretzulescu,* care la 13 Martie a împlinit 84 ani de vêrstă, în şedinţa din aceeaşi di, fiind felicitat prin D. Ion Kalinderu, a fost obietul celor mai călduróse ovaţiunui din partea colegilor sei. D. I. Nenitescu a fost ales membru corespondent în secţiunea literară.

Localităţile Academiei. În şedinţa din 9 Martie s'a comunicat, că consiliul de ministri a autorisat pe ministrul de culte sĕ cheltuiască suma de 220.000 lei pentru adaptarea localului actual al Academiei şi pentru o construcţiune nouă apărată de pericolul focului, pentru asigurarea preţióselor colecţiuni ale Academiei.

*

De încheiare amintiu, că aceste detaiuri despre decursul sesiunii în mare parte le-am luat din revista „Familia“, *unicul* organ, care publică rapórte sistematice despre şedinţele Academiei.

SÉRA.

Dedicată D-lui *Dr. G. Weigand.*

Cath'-un [1]) părinte şear'acasă
Ca pihtisitŭ [2]) vas aiuseascĕ [3]),
Nĭinga fumelĭa [4]) lnĭ la measă
Găĭleĭle [5]) tute s'agărşiascĕ [6]).

Şi după năsŭ [7]) călfădzlĭi [8]) ghinŭ [9])
Cu livindeaţă [10]) ş' arădeare [11]),
Sumsoară poartă unlu ghinŭ [12])
Ş' t'-ună [13]) zimbil [14]) alantu meare.

S' dispoalĭe [15]) baba [16]) cu 'sichie [17])
S' tinde kurmat [18]) pi cănăpee,
Tĭ-orixe [19]) lĭa un' arichie
Ş'ună pipercă [20]) ti mizee [21]).

Dăpoĭa measa Jonca bagă,
Hillĭa ţi este ti mărtare [22]),
Ficĭorlĭi cruţea tuţ vaş fakă
Ş' k'-aroĭlu [23]) s'tindu la măcare.

Ghelile [24]) multu l'arisesku [25])
Că sun di Jonka azĭ fapte [26])
S' lĭ-adaogă Dumnidzĕlu, grescu [27]),
Şi tuţĭ vas tragă [28]) dĭ ună parte.

Measa nipoĭ Jonca u skoală [29])
Arneaşce [30]) — odaia ş'u andreadze [31])
Păsa [32]) -lĭ si spindzură [33]) di poală
Ş' cu pizmă Tantul [34]) coada lĭ tradze.

Lighenea Atta [35]) vas aducă
Să speală mănĭle după measă,
La baba prota [36]) va sis ducă
Că nicuchirŭ [37]) năs est' în casă.

Baba vas tindă pi minderu [38])
Scafe [39]) cu ghinŭ arucuteaşce [40]),
Marĭonca-lĭ cură [41]) cătĭ un meru
Ş'un cănticŭ dulţe ahĭurheaşce [42]).

Baba dăpsĭa vas zburască [43])
Că nu sun lucre, că-i chisate [44]),
Ma Atta văl părigurseascĕ [45])
Las hila [46]) sade [47]) sănătate.

Marĭonca-e feată disciptată
Tora [48]) ku ghie [49]) ămpilteasce
Ş-ţi gĭóne [50]) -lĭ cafta [51]) Baba ş- Atta
Căti vărnoară [52]) s' minduĭaşce [53]).

Ti nanca [54]) Tantul angărnĭáşce [55])
Ş' dimneaţa Atta va să scoală,
Ş' maratlu [56]) Baba ma [57]) hărheaşce [58]),
Şişa [59]) di ghinŭ armase [60]) goală.

Lipsca, la 15 Martie, 1896.

G. Sajaktzis,
stud. phil.

Autorul acestei poesii macedo-române, dl G. Sajaktzis, este student la facultatea filosofică din Lipsca şi membru al seminarului român de acolo. Ne avĕnd semnele întrebuinţate de dl Weigand la ortografia macedo-română, publicăm poesia în transcriere după ortografia usitată.

---

[1] gr. = fiecare, th. = gr. θ. d. [2] gr. = exhauriat. [3] gr. = grăbesce. [4] familia. [5] tr. = grijile [6] sl. = sĕ uite. [7] dînsul. [8] tr. = calfe. [9] vin (verb.) gh. = γ p. [10] vioiciune. [11] ridere (rîsu). [12] vin (beutură). [13] Şi 'n tr'ună. [14] tr. = coşuleţ, corfă. [15] se desbracă. [16] tata, babacă. [17] isichie, gr. = linisce, ch = χ. [18] gr. = obosit. [19] gr. = de appetit. [20] o speciă de ardeiu mic pentru conserve. [21] tr. = mezelic. [22] de măritat. [23] ca roiul, în grupă. [24] bucatele. [25] le plac. [26] făcute. [27] grăiesc. [28] se retrag. [29] ridică. [30] mătură (verb). [31] aranjază. [32] pisică. [33] se agaţă, spânzură. [34] Alexandru. [35] mama. [36] mai întăiu. [37] stăpân. [38] tr. = un fel de sofă. [39] gr. = păhare. [40] bea întruna. [41] curăţesce. [42] gr. = începe. [43] sl = vorbesce. [44] tr. = lipsă de negoţ [45] gr. = mângăie. [46] sĕ fie. [47] tr. = numai. [48] gr. = acuma. [49] gr = cu grabă. [50] june. [51] caută. [52] câteodată. [53] se gândesce. [54] legăn. [55] gr. = geme. [56] sĕrmanul. [57] tot. [58] horcăiesce. [59] garafă. [60] remase.

SCIINȚĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ.

Societatea geografică română din Bucuresci. Acéstă binemeritată societate, care a contribuit fórte mult la desvoltarea sciinței geografice în România, edând dicționarele geografice aprópe ale tuturor județelor din țéră, iar acum pregătind cartografia României, — și-a ținut adunarea sa generală din ĕst an în ḑilele de 2, 3 și 4 Martie v. a. c. sub președința M. S. Regelui. În cele următóre reproducem darea de samă a neobositului secretar general, dl *George I. Lahovary*, presentată în ședința dela 2/14 Martie a. c., din care se vede activitatea rodnică a acestei valoróse societăți precum și sciri despre activitatea societăților geografice străine și despre esplorările întreprinse în țĕri depărtate și necunóscute.

I.

După esemplul anilor trecuți și conform cu prescripțiile statutelor nóstre, vĕ cer voie a vĕ da samă, în acésta séră, de activitatea societății nóstre în cursul anului expirat, și totodată a vĕ întreține pe scurt de ceea ce s'a lucrat în străinătate de cătră societățile geografice similare.

Budgetul ce ne-ați pus la dispositie pentru anul trecut s'a soldat la încheiarea anului cu o economie de 933 lei, 69 bani, și fără a fi fost nevoie a ne atinge de micul capital ce posedă societatea.

Acest bun resultat s'a putut obține, mulțumită generosității Dnei Dr. Turnescu, care, cu începerea anului expirat, a făcut donație societății nóstre de o rentă anuală de 500 lei. Nu me îndoiesc, că sunt expresia Dvóstre tuturor, aducênd astă-séră Dnei Dr. Turnescu adâncele mulțumiri ale societății pentru generósa Dsale donațiune.

Cred, că asemenea esemple ar fi imitate și de alți binevoitori dacă s'ar recunósce societății nóstre drepturile de persónă juridică. În acest scop mai mulți colegi ai noștri au depus deja pe biroul Camerei un proiect de lege și, cum avem fericirea a avé mai mulți colegi în ambele corpuri legiuitóre, avem dreptul a spera, că acéstă recunóscere sĕ se facă chiar în cursul legislațiunii actuale.

Budgetul nostru pentru anul curent, aprobat de comitet, se urcă la suma de 12.240 lei, atât la venituri cât și la chetuieli; iar contul premiilor, după-ce s'au plătit tóte premiile datorite până acum, dă un sold de 2.600 lei, parte în numĕrar, parte nevĕrsați încă de donatori, și care va servi a-se plăti premiile, ce se vor mai acorda pentru dicționarele județelor Constanța și Tulcea.

Și în anul trecut buletinul societății geografice a apărut ca de obicei. Prima fasciculă cuprinde, între altele, conferințele atât de interesante ale dlor I. Calinderu, Gr. Stefănescu și alții, iar a doua va cuprinde erudita conferință a dlui D. Sturdza asupra populației țĕrei din punctul de vedere etnic. Din dicționarele premiate s'au tipărit trei, fiind încă

două (Dolj și Râmnicul-Sărat) sub tipar, astfel că numĕrul total al dicționarelor tipărite pănă acum se urcă la 25, rĕmânênd a se mai tipări în anul curent, décă mijlócele bănesci ne vor permite, încă 5 județe, și atunci vom avé cele 30 județe, cari compun România propriu dișă, complete. În ceea-ce privesce cele două județe transdunărene, ce au rĕmas încă de premiat, am primit pentru concursul de est-timp dicționarul județului Tulcea. Pentru județul Constanța nu s'a presentat încă nici o lucrare și cred, că ar fi mai nimerit a însărcina anume un tînĕr, care sĕ se fi distins deja în asemenea lucrări, care în vacanțele cele mari ar puté studia la fața locului județul sau cel puțin parte din el, astfel ca sĕ nu rĕmână mult timp incompletă opera interprinsă de societatea nóstră.

Acum este timpul a chibzui și a lua mĕsuri ca, din tot acest voluminos material adunat, sĕ editĕm *marele nostru dicționar geografic*, care sĕ fiă o operă démnă de societatea nóstră. În adunarea nóstră intimă de mâne séră voiu avé onóre a vĕ propune mijlocul ce-l cred mai nimerit pentru a aduce la bun sfîrșit acéstă lucrare, și D-vóstră veți hotărî, precum și asupra mijlócelor bănesci, căci o asemenea cheltuială nu póte întra în restrânsele resurse ale budgetului nostru ordinar.

Acum că opera nóstră de căpetenie, *dicționarul geografic*, este aprópe terminată, trebue sĕ ne gândim la o altă lucrare tot atât de folositóre și trebuinciósă și care este editarea unui atlas bine condiționat a celor 32 județe, care alcătuesc regatul nostru. N'am trebuință a insista cât de mult se simte acéstă lipsă, atât pentru școlă cât și pentru particulari; într'adevĕr, în ultimii ani s'au tipărit mai multe chărți de județe de cătră profesorii de geografiă respectivi, dar aceste chărți păcătuesc prin neexactitatea lor, fiind copiate și reduse de pe charta statului-major austriac pentru Muntenia, și de pe charta Dubâu pentru Moldova. Astădi însă, când statul nostru major a lucrat tótă charta Moldovei și a Dobrogei, precum și o bună parte din Muntenia, putem, cred, începe lucrarea unui atlas pe județe, care, pe lângă o esactitate perfectă, sĕ presinte și o unitate de scară, de semne convenționale, etc. Cred că institutul geografic al marelui nostru stat-major, în colaborare cu societatea geografică, ar puté începe și duce la bun sfîrșit acéstă lucrare, mai ales astădi, când șeful marelui stat-major este chiar onor. nostru vice-președinte, general G. Barozzi, care de 21 ani este în capul acestei societăți.

O altă lucrare, care incumbă societății nóstre geografice, ar fi a se pune un premiu pentru un mic manual de geografiă a României, în care sĕ se stabilésca odată pentru totdeuna ortografia, cel puțin pentru cele mai însemnate rîuri, piscuri de munți, orașe etc. Acest mic manual n'ar trebui sĕ întrécă peste o cólă de hârtie pentru tipar și ar urma sĕ se imprime în mai multe limbi: francesă, germană, englesă și italiană, spre a se distribui în mai multe esemplare la tóte societățile geografice și savante, și la diferite congrese internaționale; prin acésta s'ar pune capĕt la ortografiile fantastice, ce se găsesc astădi încă în tóte manualele de

geografiă străine și s'ar evita erori ridicule, ca acelea cari așéḑă capitala nóstră când în Bulgaria, când în Turcia, când în Ungaria; sunt puține ḑile de când colegul nostru D. Socec a primit o scrisóre din Francia, a cărei adrese era: „*Bucarest-Hongrie*“! Vecinii noștri maghiari sunt mai..... șoviniști în acéstă privință; ei nu scapă nici o ocasie ca sĕ nu dea o lecție diferiților geografi sau chartografi, cari nu se conforméză cu ortografia oficială a numelor unguresci; astfel acum de curênd, D. Vidal-Lablache a scos o chartă geografică cu titlul „*Etats Danubiens*“ și numai decât un geograf maghiar D. Berecz Anton a publicat o critică virulentă operei Dlui Lablache, în ceea-ce privesce numirile *unguresci*. „*Les accents et les traits-d'union sont presque partout négliges*“! se plânge D. Berecz, și mai departe D-sa continuă: „Nous ne comprenons pas pourqui l'auteur (Vidal-Lablache) donne au „*Danube*“ le nom allemand (Donau) et supprime le nom hongrois (Duna). Il en est de même pour *l'Aluta* à côté duquel se trouve inscrit le nom valaque (Oltu); mais le côte hongrois (Olt) manque. L'insertion du mot *Transylvanie* était complètement inutile puisque la Transylvanie est totalement incorporée à la Hongrie; la dénomination spéciale n'a plus sa raison d'être!“ Ce ar ḑice dl Berecz, dacă ar primi o scrisóre cu adresa „Budapest-Roumanie“?

În cursul anului espirat s'au ținut mai multe congrese geografice: astfel la Brema congresul societăților geografice germane; la Roma acela al societăților geografice italiane; la Bordeaux congresul geografic și ethnologic al societăților francese și la Londra al șéselea congres geografic.

La Brema și la Roma n'au fost nimenea din partea țĕrei, iar la congresul dela Bordeaux anunțase participarea sa dl profesor Xenopol; un doliu în familiă avênd l'a împedecat a merge la Bordeaux. D-sa a trimis la congres un memoriu asupra Românilor din regatul Ungariei, care a fost cetit într'una din ședințe și în urmă publicat în dările de samă ale congresului.

În ceea-ce privesce congresul internațional ținut în luna August trecut la Londra, el se compunea de peste 1500 membrii din tóte părțile lumii. Societatea nóstră a fost representată prin domnii Grig. Tocilescu, Nedaianu, primul secretar al legațiunii nóstre la Londra, și subsemnatul, delegați de cătră societate, cât și de cătră ministrul nostru al afacerilor străine; a mai participat și dl Holban, delegat din partea ministeriului de culte.

Congresul s'a deschis în séra de 26 Iulie în sala cea mare dela „Imperial Institute“, de la South Kensigton, de cătră A. S. R. ducele de York, în fața unui auditor de aprópe 3000 persóne din corpul diplomatic, membrii congresului, miniștri și marii demnitari ai Corónei.

Îmi este imposibil a vĕ da în astă séră o dare de samă cât de sumară asupra lucrărilor congresului, căci acésta m'ar duce prea departe și aș răpi d-lor conferențiari un timp prețios.

Un raport detailat asupra acestui congres este gata și va apăré în primul nostru buletin din anul acesta, astfel că acei cari se intereséză

de asemenea studii vor puté în curênd ceti în buletinul nostru diferitele cestiuni desbătute cât și resoluțiunile luate. Un mare progres sciințific s'a obținut la congres prin faptul, că delegații francesi au admis ca prim-meridian meridianul dela Green-Wich, pe când din parte-le delegații englesi și americani au declarat, că adoptă pentru lucrările geografice și sciințifice sistemul decimal. Se scie câte neajunsuri se pricinuiau învețătorilor prin esistența mai multor prim-meridiane și câtă cernélă a curs și câte discursuri s'au pronunțat în favórea unuia sau altui meridian; de astădată cestia s'a tranșat și de-o parte și de alta s'au făcut sacrificii de amor propriu rĕu înțeles. Asemenea și adoptarea sistemului celui mai rațional, sistemului metric, pentru lucrările de sciință va fi bine primită de toți acei, cari se ocupă cu studiile sciințifice.

Tinĕrul bursier al societății, dl Mehedinți, a urmat în timp de patru ani cursurile geografice dela Sorbona din Paris și în urmă la universitățile din Berlin și Leipzig; anul acesta urma a'și trece esamenul de doctor în filosofiă la Berlin, pentru care scop începuse deja prelucrarea tesei sale de doctorat.

Din nenorocire, în ultimul timp, în urma unui surmenage intelectual, sănătatea lui s'a sdruncinat, și după povețele medicilor a trebuit sĕ întrerupă ori-ce ocupațiă intelectuală și sĕ se odichnéscă câtă-va vreme la țĕră. El trebue sĕ soséscă în curênd în țĕră, și este de sperat, că la anul viitor, după ce se va fi odichnit și întărit prin aerul curat din munții noștrii, va puté a-se întórce în străinătate spre a-și încorona munca sa stăruitóre de mai mulți ani prin obținerea diplomei de doctor în filosofiă.

În cursul anului trecut societatea nóstră a încercat douĕ perderi însemnate prin încetarea din viață a doctorului D. Brândză și a nefericitului Al. Odobescu, amândoi membrii ai societății nóstre încă dela înființarea ei, și unii din primii ei conferențiari. Societatea le va păstra amêndurora o piósă amintire.

II.

Acum vĕ cer voie a vĕ întreținé câte-va minute despre activitatea societăților străine și despre esplorările întreprinse în țĕri depărtate și necunoscute. Și aci găsim, spre onórea țĕrei, Români la lucru alăturea cu cei mai îndrăsneți călĕtori în regiuni aprópe inesplorate încă.

Așa, în ședința societății geografice din Bruxelles, din 20 Decembre anul trecut, dl Fernand Gănescu a ținut o conferință asupra ultimumului resbel chino-japonez. Se scie, că dl Fernand Gănescu este fiiul repausatului nostru compatriot Grigory Gănescu, căre a viețuit mult timp în Paris, și în cele din urmă devenise chiar cetățén francez. Dl Fernand Gănescu, ca corespondent al ḍiarului francez „Le Figaro“, a urmat în suita mareșalului japonez Yama, tot resbelul până în cele mai departe provincii ale imperiului chinez, provincii necunoscute până atunci europenilor. Dl conferențiar a făcut un tablou îngrozitor de crudimea barbară a Chinezilor față cu inimicii lor.

Astfel, când trupele japoneze au întrat în Port-Arthur, au găsit mulțime de compatrioți de ai lor țintuiți și restigniți pe ziduri, alții cu intestinele scóse și înlocuite cu pietrii; acésta a făcut pe Japonezi sĕ esercite la rêndul lor, contra inamicului, nisce represalii sângeróse.

Dl Gănescu a făcut în urmă o paralelă între poporul chinez și cel japonez, și a arătat superioritatea acestui din urmă asupra celui d'intâiu. În China, împeriu de 400 milióne locuitori, jumĕtate cel puțin din populație ignoréză chiar astădi, că a fost un resbel între China și Japonia, iar cealaltă jumĕtate este firm încredințată, că Chinezii au nimicit cu desăvêrșire pe Japonezi.

În Japonia, d'impotrivă, situația este cu totul alta, ținută în curent ḑi cu ḑi de cele ce se petreceau, forți de succesele și de victoriile lor, cei 37 milione de locuitori aclamau cu entusiasm și patriotism pe împĕrat și pe armata lor victoriósă.

Terminând dl Gănescu conchide, că Europa nu are a-se teme multă vreme de o invasiune g a l b e n ă, dar nu este tot așa cu elementul japonez, care póte deveni un rival primejdios pentru piețele comerciale europene prin o concurență comercială și industrială, la care trebue sĕ ne așteptăm pentru un timp mai mult sau mai puțin depărtat.

Conferența dlui Gănescu a fost viu aplaudată de auditor.

Alți doi Români au întreprins în tómna trecută o călĕtorie îndrăsnéță în partea Nord-orientală a Africei, la Sudul Abissiniei, în țéra Somali, aceste părți puțin cunoscute și puțin esplorate ale negrului continent; acești esploratori noi sunt: Dl Dimitrie Ghica din Comanesci și fiiul Dsale, sub-locotenentul Nicolae Ghica. În luna Octombre din anul trecut, subsemnatul primia cea dintâiu scrisóre a esploratorilor noștri, datată din Aden, 16 Octombre. La acea epocă dnii Ghica se pregăteau a trece pe cóstele Africei, la Berbera, unde o caravana de 72 de cămili și 60 ómeni armați cu pusci moderne îi asceptau spre a-i însoți în părțile încă inesplorate la Sudul Abissiniei, între rîurile Shabli și Iuba în țéra Somali. Mulțumită amabilității guvernorului englez din Aden, generalul Cunningham, dnii Ghica au fost așteptați în palatul guvernorului și li s'a pus la dispositiă vaporul staționar al guvernului englez pentru transportarea lor la Berbera.

De atunci Dnii Ghica au urmat călĕtoria Dlor de explorare și de vênătóre în interiorul țĕrei și când au avut ocasiuni sigure n'au lipsit a scrie familiei și amicilor pentru a-i ține în curent aprópe ḑi cu ḑi de întêmplările acestei frumóse, dar hasardóse călĕtorii.

Extracte din aceste scrisori s'au publicat în jurnalele nóstre din Bucuresci și chiar jurnalele și revistele străine s'au ocupat și au scris despre călĕtoria acestor doi exploratori români. După ultimele sciri primite, Dnii Ghica, după aprópe 6 luni de explorări a acestor țeri necunoscute, s'au reîntors la Aden și sunt pe drum spre patriă. Sperăm peste puține ḑile sĕ întimpinăm aci pe îndrăsneții noștri compatrioți,

cari de sigur ne vor întreține într'o viitóre conferință despre descoperirile lor și despre întêmplările, ce au avut în acéstă lungă călătorie de șese luni de dile.

În ceea ce privesce explorațiunile, ce sunt în curs de esecutare sau cari se pregătesc pe anul acesta, ele sunt numeróse. Acest sfîrșit de secol pare a fi menit a nu lăsa nici cea mai mică părticică din globul pământesc dela polul Nord la polul Sud necălcat și necercetat de ómeni; activitatea omenéscă, credinciósă tradiției acestui veac, se silesce a descoperi și cele mai din urmă secrete ale micei nóstre planete.

Iată acum în scurt bilanțul acestor explorațiuni.

Pentru *polul Nord*, cinci mari exploratori, doi Norvegieni, un Suedez, un Englez și un American, sunt actualmente ocupați cu explorările spre a ajunge la polul Nord; dintre aceștia trebue sĕ menționăm pe inginerul suedez *Andrée*, care se pregătesce a pleca în Iunie viitor din Spitzberg în balon, sperând a ajunge astfel pănă la pol. Balonul este gata; el a fost construit la Paris și a costat 50.000 de franci. D. *Andrée* va fi însoțit în acéstă călătoriă aeriană de încă doi curagioși ingineri Suedezi.

La congresul geografic dela Londra, în ședința din 29 Iulie 1895, D. Andrée a expus planul sĕu de a ajunge la polul Nord în balon; proiectul acesta a fost fórte combătut de mai mulți membrii din congres, ca un ce nerealisabil; după mai multe discuțiuni *pro* și *contra*, D. președinte al congresului exprimă opinia congresului ca favorabilă pentru D. Andrée și speră, că va avé un succes complet în îndrăsnéța sa întreprindere. Un viitor apropiat ne va arăta resultatul.

O altă expediție la polul Nord, care pasionéză lumea savantă, este aceea a norvegianului *Nansen*, care a plecat în Martie 1893 în Grönlanda și despre care nu se mai scie nimic positiv, totuși se speră, ca în cursul acestui an sau la anul viitor el se va întórce victorios.

Pentru descoperirea *polului Sud* sunt asemenea 5 expediții în curs, între cari acea în capul căreia este profesorul *Oto Nordenskiold*, nepotul celebrului explorator Suedez, și alta mai importantă pusă sub conducerea austriacului *Iulius Payer*, comandantul de odinióră al lui *Tegethof*. Pentru acéstă călătoriă antarctică s'a format la Berlin o societate cu un capital de 1 milion de mărci.

Pentru explorarea *Africei* sunt actualmente 21 de expediții, în capul cărora sunt 13 francezi, 2 germani, 1 belgian, 1 elvețian, 1 italian, 1 american și 2 englesi; din acești din urmă exploratori una este D-șóra *Miss Kingsley*, care a explorat Gubanul și Camerunul și a studiat mai cu osebire triburile canibale.

În *America de Nord* sunt 5 expediții, dintre cari una condusă de *D-na Beaumont*, o belgiană americanisată, care a explorat mai ales provincia *Alaska*.

În *America Centrală* un norvegian și un american studiază de mai mulți ani pe Indienii din Sonora, cum și munții *Sierra Madre* din Menicie.

America de Sud este visitată de 6 exploratori francesi, germani și americani, atât din punctul de vedere comercial și de colonisare.

Bětrâna și întinsa *Asia* este studiată și cutreerată actualmente de 18 misiuni sciințifice, comerciale și archiologice, în capul cărora se află Francesi, Germani, Ruși, Englesi etc. Dintre aceștia menționăm pe Dl și D-na *Littledale*, cari au explorat Thibetul și o parte din China; pe Germanul *Dr. Moevis*, care se află de mai mult timp în Thibet și care, spre a puté pătrunde în *Lhassa*, s'a convertit la religia budhistă; mai menționăm pe tînĕrul și mult călĕtoritul *Prinț Henri de Orleans*, care în dilele trecute a fost decorat cu legiunea de onóre pentru numerósele și grelele sale călĕtorii în Asia Centrală; pe neobositul explorator rus *Vasilie Ianovici Roborovsky* și alții.

În fine în *Oceania* sunt în curs vre-o cinci misiuni comerciale și sciințifice.

Cum vedem explorările și misiunile sciințifice se întind în tóte părțile lumii, aducênd pe fie-care di nouĕ descoperiri geografice, de cari în urmă se folosesce comerciul, industria; și aci nu m'am ocupat decât de espedițiile pacinice, curat sciințifice, fără a menționa nici misiunile religióse împrăștiate pe tótă suprafața globului, nici espedițiile rĕsboinice, precum și cele din Madagascar, din Abissinia, din Cuba, etc.

Acesta este în resumat bilanțul geografic al anului espirat, atât în ceea-ce privesce societatea nóstră, cât și celelalte societăți din străinătate.

Carte de cetire pentru clasa IV gimnasială, reală și pentru școlele superióre de fete, de Virgil Onițiu, directorul gimnasiului român din Brașov. (Editura librăriei Nicolae I. Ciurcu. Brașov, 1895).

Acéstă carte de cetire, ca manual de învĕțământ, a fost apreciată din tóte părțile cu multă căldură.

Conținutul ei, afară de prefață, se împarte în următórele grupe:

I. *Poeme epice.*
II. *Descripțiuni și narațiuni diverse.*
III. *Adaus:* Elemente de stilistică, note biografice și registrul notelor.

Le vom amintí pe scurt, în același rênd, valórea și importanța.

În *prefață* autorul (cu provocare la cartea sa de cetire publicată la 1893 pentru clasa III gimnasială, apreciată și în fóia nóstră din acel an) dă cele mai nimerite indigitări metodice, privitor la tractarea poemelor epice, descripțiuni și narațiuni, dela adevĕratul nivel al pedagogiei moderne. Și mĕduva lucrului zace în faptul, că prin *modalitățile analisei*, dorite de autorul a se practisa, pe lângă cunoscințele oferite elevului se *are mai* vîrtos în vedere deșteptarea și dirigerea sentimentelor pentru zidirea

acelui *fond moral*, care este pentru totdeuna isvorul cel mai sigur al vîrtuților alese. Pentru aceea le datorim deplină aprobare.

I. *Poeme epice* sunt următórele:

1. *„Grui-Sânger“* și
2. *„Dan căpitan de plaiu“* de Vasile Alexandri;
3. *„Flórea sórelui“* de Stefan Cacovean;
4. *„Strigoii“* de Mihail Eminescu și
5. *„Meșterul Manole“* după colecțiunea de G. Dem. Teodorescu.

Și fie-care dintre acestea este însoțită de note esplicative, pentru înlesnirea cuprinderii temeinice.

Va se dică *cinci* bucăți, numai cinci bucăți, și totuși o comóră neprețuită.

Pentru-că ele sunt ce este *mai rar* de acest gen în literatura nóstră. Cele mai frumóse *legende* române, după cum le numesc autorii lor proprii. Și nu șovăim a susține, că ele stau alăturea cu productele de primul rang în acest gen din literaturile străine, atât ca concepțiune, cât și ca formă și limbă. Pentru aceea dicem noi: nu se póte sĕ existe cărturar român, îngândurat de ale némului seu, care sĕ nu fi frământat cu inima și sufletul seu aceste *mărgăritare* ale literaturei nóstre. Nu se póte, deóre-ce în lipsa aceleia e absolută imposibilitate, ca nescine sĕ fie mișcat, sĕ fie încântat de *limba* și *literatura* sa națională, fără de care însușire, cel mai distins talent, remâne un *renegat* al némului seu.

Mânecând dela acestea constatăm, că dl Onițiu a făcut o *fericită alegere* a materialului de învĕțământ mai sus înșirat. Observăm însă, că de una avem încă sĕ ne dăm samă.

Postulatul primordial al pedagogiei este: a sădí în sufletul tinerei generațiuni acele *bunuri morale*, cari o fac capabilă sĕ'și țină locul cu demnitate în largul lumei morale, în al cărei sîn este chiemată a contribuí cu operele sale la munca comună culturală. De sine înțeles însă, că pentru atingerea acestei țînte este neapărat mai întâi sĕ cunóscă elevul până și cei mai tăinuiți motori ai vieții morale, în care destinul i-a menit și lui un loc. Adecă sĕ cunóscă, sĕ pricépă și sĕ îmbrățișeze din adênc interes lumea morală, din care face parte, sĕ se scie ținé la nivelul de judecată al acesteia, cu un cuvênt, sĕ'și scie da samă de întreg cuprinsul vieții morale și intelectuale, ce dominéză societatea, în sînul căreia trăesce și muncesce.

Iată ce are sĕ *esecute* învĕțământul, ceea-ce ne lămuresce totodată în ce culminéză problema învĕțământului.

Se impune acum întrebarea: întrunesce manualul nostru condițiile recerute, pentru-ca sĕ satisfacă amintitei probleme a învĕțământului? — Și avem mulțămirea a constata că *da*, le întrunesce perfect. Dovedile sunt mai mult decât clare, încât motive de actualitate ne dispenséză a le mai amănunți. De aceea amintim numai: pentru-că fie-care din poemele cuprinse în manual, au subiectul lor adânc înrădăcinat în viéța poporului nostru, pentru-că fie-care este o concepțiune propriă a lui, moștenită

prin tradiția poporală și reoglindată prin *geniii sei aleși*. Drept aceea, ca să vorbim cu scriptura: *os din osul, sânge din sângele seu!!* Și atunci mai póte fi îndoială, că acesta e singurul material *adecuat* a servi drept hrană sufletéscă pentru tinerimea nóstră? Nici odată!!

— Iată pentru-ce am accentuat mai sus *alegere fericită* a materialului de învățământ, ce întrunesce tóte condițiile *etice* și *estetice* de-a aduce cel mai bun serviciu educației morale-naționale, la al cărei deplin succes mai adaugem ca condițiă: rîvna, zelul și devotamentul profesorului, ca prelegător.

II. *Descripțiuni și narațiuni* sunt:

1. Borsecul pela 1840, de V. Alexandri;
2. Tunsu și Jianu, de I. Ghica;
3. Astronomul și doftorul, de N. Gane;
4. Tunetul, de V. Alexandri;
5. Gheorge Lazar, de P. Poenariu;
6. Bunicul, de B. Stef. Delavrancea;
7. Bunica, de B. Stef. Delavrancea;
8. Neapoli, de I. Slavici;
9. Vasile Porojan, de V. Alexandri;
10. Nunta Zamfirei, de G. Coșbuc;
11. Chemarea la nuntă, de St. Fl. Marian;
12. Vasile Alexandri, de A. Bârsan;
13. Crăciunul, de Fedor Dostoievski;
14. Metropolitul Șaguna, de P.
15. Concertul în luncă, de V. Alexandri;
16. Luptele cu taurii în Spania de X.;
17. Podurile, de St. Fl. Marian;
18. Petrea Dascălul, de N. Gane;
19. Iarna vine, de V. Alexandri și
20. Sobieski și Românii, de C. Negruzzi.

Tóte acestea bucăți de lectură, cu o singură escepțiă (Dostoievski) *sunt producte originale românesci*. Aflăm dar cu plăcere, că dl Onițiu n'a simțit nevoie să bată câmpii literaturilor străine, pentru-ca să presente tinerimei nóstre material de învățământ, adese-ori în traducere de a dóua mână, sau cu totul schingiuită. Un lucru acesta, puțin aprețiat până acum la noi de autorii manualelor de învățământ. Spre a dovedí acésta aserțiune n'avem decât să ne provocăm la cea mai nóuă *„Carte de cetire“* apărută în 1896, pentru clasa a V gimnasială de dl *Alesiu Viciu*, profesor in Blașiu. Drept ilustrațiă servéscă următórele exemple, scóse din acest manual, ca traduceri din limba magiară:

Cătră primăvară.

I.

Fiică tinără a iernii
Dragă primăvară,
Unde ești? De ce 'ntârdii
Și nu vi în țară.

II.

Vino căci de mult te-aștéptă
Cei vechi și buni amici,
Și sub ceriu tu scóte iară
Frunză — iarbă — boboci!

III.

Aurora cea morbósă,
Ce ședе gălbinind;
Colo 'n vîrf după „Crăiasă“
Oh! Scapă-o de chin!

IV.

Dênsa apoi va aduce
Róuă cristalină,
Vĕrsând lacrimi de plăcere
Că-i iar vindecată.

V.

Ciocârlia cea voiósă
Carea me învață
Cântări mândre și frumósc
N'o uita și-o adă!

VI.

Nu uita apoi nici flórea,
Ci te rog, o! fórte,
Câte îți iartă puterea
În brat a aduce.

VII.

Căci și a morții grădină
S'a lărgit mai tare,
Și fórte prea mulți astupă
Morți „pro libertate“.

VIII.

Pe-a căror glii te rog sĕ pui
Ori cât de multe flori,
Sĕ nu fie ḑĕu chiar pustii,
Tu le 'nveselesce 'n flori.

(Trad. din Al. Petőfi).

Vêntul vêjăe.

I.

Vêntul vêjăesce, vremea-i cătră tómnă,
În țară mai frumósă păsĕrea se'ntórnă...
Eu încă m'așĭ duce, dară ce folos,
Dacă tovarăș mi-i amorul doios.

II.

Florile-s pierdute, tóte rĕsfirate...
Ceriurile stau de nori întunecate, —
De norii ce lacrimi pe țelină storc;
Eu încă cu jele plâng al meu noroc.

III.

Așa-mi ḑice scumpa cea de copiliță:
De ce-s palid, de ce nutresc suferință?
Inima me dóre ah, îngrozitor,
De ce acea fiică nu scie de-al meu dor.

(Coloman Tóth).

Din timpurile bĕtrâne.

Cu a sa vitéză óste
Rákoczy a tăbărît,
Și la el cu bâta 'n mână
Iat'un sĕcuiu a venit;
Din musteță tot sucia
Și'n jur dînsul lin privia.
N'are spadă lângă brâu,
E voinic sufletul sĕu,
„Dar tu mĕi — Rákoczy-i ḑice —
Nici spadă nu ți-ai legat?
Așa vii, cum cei mișei
La pradă s'o 'ndatinat?“
— „Ba mișelu-i al tĕu tată, —
Strigă dînsul mănios, —
Sau vĕd... că tu ești principe,
Deci te rog tare frumos!“ —
— „Bine-i, bine... dar n'ai armă!“
— „Pentru asta n'avea témă:
Căci multe ne va aduce
Dușmanul, ce ne-atăca,
Dela el îmi voiu lua“.

(Paul Gyulai).

Exemplele *vorbesc de sîne!* Absolut *incompatibile* pentru o analisă *literară* sau *didactică.*

Noi însă în materiă de limbă maternă, avem o singură și hotărîtă convingere: decât asemenea traduceri bizare, fie ele din ori-care literatură, mai bine nimic!!

Manualul dlui Viciu însă, vorbind numai în tese generale, mai are o scădere, că în loc să fie *instructiv*, prin aceea totodată *educativ*, el devine *distractiv* prin faptul, că presentă nu mai puțin decât *123* de piese în prosă și poesiă, variate și fără considerare la nexul lor intern, pelângă ce sunt multe numai în fracțiuni trunchiate, — preste care procedură pedagogia întemeiată de mult a trecut la ordinea ḑilei.

Ce deosebire!!

În manualul dlui Onițiu nu găsim în total decât *25* de piese și acestea, după cum am ḑis, tot bucăți originale românesci de netăgăduită valóre, din ori-care punct de vedere considerate. Afară de aceea piesele sunt presentate în *întregul* lor cât se póte binerotunḑit, cu intim nex logic, plus provĕḑute tóte cu adnotațiunile necesare pentru temeinica pricepere din partea elevului.

Aceste calități sunt forța manualului și'l fac superior tuturor manualelor de învĕțământ din acest obiect, în literatura nóstră didactică. Pe lângă aceea se dovedesce înc'odată, că literatura nóstră nu e atât de sărăcăciósă — precum 'și-o imaginézĕ unii chiar dintre ai nostri — ca să nu ne pótă servi îndestul material acomodat și trebuințelor nóstre *didactice*, fără a recurge la ajutóre străine. Cât pentru acésta *convingere*, nu va risca nimeni disputa, că *astăḑi* nu ni s'ar cere *imperios* să o cultivăm și s'o întărim în inima tinerimei nóstre prin studiul limbei materne.

Iată pentru-ce repetăm și aici *alegere fericită* a materialului de învĕțământ și titlu de recunoscință autorului.

III. *Adaus.* În acésta parte și cea din urmă a manualului, dl autor adună în sistem, ca într'un *mănunchiu* simpatic, tóte notele stilistice, ale căror noțiuni clare s'au dat deja elevului, la ocasiuni singuratice, din exemplele vii, ce s'au tractat la analisa pieselor. În legătură apoi cu acelea dă regulele cuvenite despre *stil și calitățile lui generale.* Deci: calea *inducției*, cea mai accesibilă pentru primele impresiuni, respective percepțiuni.

La acest resultat un elev de talent póte ajunge și de sine. Deóre-ce se scie din experință propriă, că decâte-ori terminăm cu un studiu óre-care, cercăm la îndemnul propriu a sistemiza cunoscințele oferite și a le găsi locul corespunḑĕtor în sînul celor deja agonisite. Cel din urmă spirit, cu nițică putere de combinație, urmézĕ acésta lege psihologică în gruparea fenomenelor psichice.

Întocmai s'ar întêmpla și în împrejurările date. În casul de față însă, avem înaintea nóstră *minoreni,* suflete plăpânde, încredințate nóue pentru *educație.* Și câtă vreme acest scop înalt se urmăresce, lucrurile nu se pot încredința *órbei întêmplări.*

Dl Onițiu a sciut'o acésta și a avut cuvênt să ferésca manualul seu de o lacună atât de simțită, ceea-ce deasemenea găsim rar în literatura nóstră didactică. Să se noteze însă, că așa *se vine* întru ajutor elevului mai debil *încurajându'l*, iar pe cel mai de spirit *călăuzindu'l* în calea perfecționării.

În urma acestora, drept încheere, o singură dorință mai avem, după a nóstră părere de interes comun. Întâi sĕ scim, dacă și acésta a dóua carte de cetire a d-lui Onițiu este aprobată dela locurile competente ca manual de învĕțămênt pentru școlele medii, — ceea-ce sub nici un titlu nu i-se póte denega. Apoi sĕ vedem acest manual întrodus și esploatat cu căldură la tóte institutele nóstre de învĕțămênt, pentru care este menit, și astfel, barem cu raport la limba maternă sĕ putem realisa unitatea educațiunii, spre a neteți calea — pe lângă o limbă frumósă, măduósă românéscă — la unitatea în vederi, sentimente, nĕsuințe, etc . . . *tăria unui popor!* Dr. *V. B.*

Reviste: *„Archiva“*, organul societății sciințifice și literare din Iași, sub direcțiunea dlui A. D. Xenopol An. VII. 1896. Nr. 1 și 2 pe Ianuarie și Februarie. În cele următóre lăsăm sĕ urmeze întreg sumarul acestui Nr. duplu: Gr. C. Buțurénu: Neculai Beldicean, discurs ținut la înmormêntarea aceluia. A. D. Xenopol: Chestiuni pedagogice (Metoda în predarea Istorii); N. Iorga: Un călător englez în țĕrile românești înainte de eterie. (Traducere din descrierea de călătorie a lui William Macmichael, doctor în medicină); M. C. Suțu: Școla positivistă penală; Al. Papadopul-Calimah: Luminărică și Titinaș. (Două nume legendare din Moldova); — Poesii de: Ana Conta-Chernbach; Samson Bodnarescu; A. C. Cuza; Stannio; A. Vojen; Spiru V. Hasnaș și N. Muscă — Dări de samă: Latinii dela Dunăre. Un nou istoric al românilor (Alfred Rambaud); Biblioteca internațională a Alianței sciințifice universale. Politica comercială a României (Ströll); Chestia română și lupta raselor în orient (G. Beksics) și Lecțiuni de deschidere la cursul de economie politică dela Universitatea din București (M. Seulescu). Afară de aceste Materii în acest Nr. mai aflăm două documente interesante, și anume: Scrisórea lui Eliade cătră Const. Negruzzi din 1844 și o scrisóre a lui Mihai Băjăscu, postelnic, cătră părintele Macarie din 1689, și în urmă Notițe bibliografice asupra publicațiunilor străine relative la români. La scrisórea lui Eliade dl A. D. Xenopol face următorul comentar, pe care nu-l putem trece cu vederea: „Am mănținut ortografia lui Eliade ca un exemplu de primele încercări de a scrie cu litere latine. Scrisórea are însă și alt interes, anume acela de a arăta cum se proceda la începutul mișcării nóstre literare pentru susținerea revistelor. E în destul de trist sĕ constatăm, că după jumătate de véc de *propășire* și *cultură* revistele literare și sciințifice trebuie sĕ se susțină cu aceleasi mijlóce: liste de subscripție și stăruințile prietinilor! căci prin ele însăși nu ar trăi nici o di. Cel puțin acésta este experiența pe care o fac cu Revista mea, care cu tóte aceste de sigur că nu este cea mai rea din revistele nóstre“. Destul de trist, — adaugem și noi.

— *„Convorbiri literare“* București. Anul XXX. 1896. Nr. 1—3 pe Ianuarie — Martie. Din acesti trei numeri ai valorósei reviste însemnăm următórele materii: M. Dragomirescu: Criticele dlui Maiorescu și Diaristica și literatura; D. Zamfirescu: Tănase Scatiu. (Roman, urmare și sfirșit); Ghiță Pop: Eminescu și Gottfried Keller, cu un adaus de redacție: Dl Coșbuc și Marie von Ebner Eschenbach; H. Sudermann: Magda (Heimath), dramă în 4 acte tradusă de Virgiliu Popescu; Mamine Sibriac: Spovedania. Novelă trad. de N. M; C. Baicoian: Privire generală asupra desvoltării dreptului public român; Ghedomil Myatovici: Sinaia, trad. de Svil; Grigorie Tăușan: Un nou spiritualism (fragment); Teresia Stratilescu: Scrisori din Anglia; M. Stroescu: Constantin Pupăză (novelă) și Ilinca; Al. Antemirean: Ciobanul și fata de impĕrat (poveste). G. Pherekyde: Notiță istorică: Oșteanul român în timpul lui Petru cel Mare; P. P. Negulescu: Filosofia în viéța practică; D. N. Svilokossitsch: Notiță asupra lui Laza K. Lazarevitsch; Dr. L. K. Lazarevitsch: La puț. Scene din viéța sĕrbă, trad. de D. N. Svilokossitsch; Sofocles: Antigona. Tragedie trad. de M. Dragomirescu; Herbert Spencer: Principiul evoluțiunii. Răspuns lordului Salisbury, trad. de Fr. R.; Poesii de: D. Nanu, D S Demetrescu, D. Zamfirescu, Ascanio, I. A. Scarlatescu, G. Murn; Poesii populare de: C. N. Mateescu și Rădulescu — Codin. Pe lângă aceste fie-care numĕr cuprinde Cronice literare și revista publicațiunilor.

„Familia“, vechia revistă a domnului Iosif Vulcan, a întrat în anul XXXII al existenței sale și a publicat în triluniul Ianuare — Martie (Nr. 1—13) următórele materii: 1. Schițe biografice (cu portrete): George Dima; Torquato Tasso; Ioan Kalinderu; Alex. Dumas fils, Ioan A. Lăpĕdat; Ioan cav. de Pușcariu. — Scrieri dramatice: „Deputatul nostru“, com. orig. în 3 acte, de Gr. Mărunțeanu; — Novele, etc: Poiana somnorósă, legendă de W. Irving, tr. de D. T.; Balul nevestei mele, de Sora Durma; Fiica lui Decebal, de Carmen Sylva; Dragoste fără noroc, de Sora Durma; Tomiță, de George

din Moldova; Pacostea norocului, de I. Vulcan; Ispita, de Constanța Hodoș; O sărutare de Marion; Moneda de 5 franci, trad. după I. Demolliens; Roman pe calea ferată, de C. Vulcan; Fără credință, de Mărióra Z. Petrescu; Ideal, de Irénée Avias; Gărgăunii D-nei Rachitovan, de I. Vulcan; Aprópe de fericire, de Ioan Ronorog; Frică de măritiș, de Iosif Vulcan; Adriatica, schițe de Smara; La stradă, de Axente Lucian Bolcaș; Călugărița, de Carmen Sylva; O căsătorie fericită, de Iosif Vulcan. — Sciințifice: Îngrășarea anormală, de Dr. Ioan Poenar; o strigătură neînțelesă, de Ax Lucian Bolcaș; Despre poesie de A. Macedonschi; Anghina difterică de Dr. Miron; Cernăuțul și suburbiile sale, de Ioan V. Păscan; Nevroastenia, de A. S. — Poesii de: V. B. Muntenescu, P. O. Bocca, Emiliu Szabo, Traian H. Pop, Em. Părăian, Smara, I. M. Riținorén, Elena din Ardeal, Elena P. Bota, Ax. Lucian Bolcaș, N. Țincu, Ioan A. Lăpědat, Elis. M. Câmpian, I. Vulcan. — Folklore: Descântece, văietări, dicătóre, cimilituri, credințe, poesii poporale; Talmeș-balmeș, o snóvă de D. Stăncescu. — Diverse: Englezóica, schiță; Raport despre sesiunea generală a Academiei Române; Dicționarul contimporanilor, de D. R. Rosetti; în fine diferite reviste (sciri scurte) sub titlii: Literatură și artă, teatru și musică, biserică și scóla, etc. — Adresa redacțiunii: Oradea-mare (Nagyvárad) strada principală, 375 A.

Bibliografiă. În triluniul I. (Ianuarie Marte) al anului 1896 au apărut dincóce de Carpați următórele publicațiuni în limba română: **Istoria.** Brostean Petru, Istoria Împĕratului Traian și a contimporanilor sei, tradusă după Dr H. Francke. Fasc. VI Timișóra (H. Uhrmann.) **Biserica și Scóla.** 1 Protocolul congresului nat. biser. ord. al metropoliei Românilor gr. or. din Ungaria și Transilvania, întrunit în Sibiiu la 7/19 Maiu 1895. (Prețul 1 fl.) Sibiiu. (Tipografia archidiecesană.) — 2. Vuia Iuliu, Școlele rom. bănățene, studiu istoric. Orăștie, 1896, (Minerva.) Prețul 1 fl. — **Didactica.** 1. Onițu Virgil, Carte de cetire pentru clasa IV gimnasială, reală și pentru scólele superióre de fete. Editura librăriei Nicolae I. Ciurcu. Brașov, continuare a cărții de cetire pentru clasa a III.) — 2. Dariu Ioan, Gramatica limbii românesci întocmită în două cursuri concentrice. Cursul al II-lea. Brașov, 1896 Tipografia A. Mureșianu. — 3. Goldiș V., Istoria patriei în legătură cu evenimentele epocale din istoria universală pentru școlele poporale române. Ed. cărților școlare. Brașov. 1896. — Retorica și carte de cetire pentru clasa VI gimnasială de Gr. Pletosu și I. Ghețe, profesori în Năsĕud, (concesionată ca manuscript prin ordinațiunea Înaltului Ministeriu r. m. pentru culte și instrucțiune publică (Nr 34134 ex. 1895). Bistrița 1896. Editura C. Csallner. Prețul 1 fl. 80 cr. — **Economie.** 1. Brote Dr. A., Însoțirile de credit împreunate cu însoțiri de consum, de vênzare, de vierii, de lăptării etc. și instrucțiunile trebuincióse. Îndreptare practică pentru înființarea și conducerea de astfel de însoțiri de F. W. Raiffeisen Ed. V. Traducere autorisată. Sibiiu, „Institutul tipografic“, 1895. — 2. Petra-Petrescu N., Compas românesc pe 1895. Brașov. — 3 Maier Dr. George, România agricolă. Studiu economic cu motto: Sărac în țĕră săracă. Tipografia A. Mureșianu, Brașov, 1895. — 4. Georgescu Ioan, Povestiri economice. Tipografia A. Mureșianu Brașov, 1895. — 5. Îndreptariu în causa dărilor directe de stat pre partea oficiilor parochiale gr.-cat. din archidiecesa de Alba-Iulia și Făgăraș. Blașiu. Tipografia seminariului gr.-cat. 1896. 6. Barbulescu Em., Instrucțiune în afacerea dărilor de beutură, de consum și vêndare pentru vin, bere, carne, zăhar și spirituóse Traducere. — 7. Raportul camerei de comerciu și industrie din Brașov pe anul 1894. Brașov, — **Folklore.** 1. I. Pop Reteganul Povești din popor, premiate și publicate de Asociațiunea transilvană Sibiiu, 1895 — 2. Cătana, George, Povestile Bănatului, culese din gura poporului bănățan. Tom. III. Gherla. Tipografia „Aurora“ A. Todoran. — **Jurisprudența.** Nilvan N., Călĕuză în dreptul cambial. Brașov, Tipografia A. Mureșianu. 1896. — **Musică.** Sequens Ant., Elemente de teoria musicei. Caransebeș. Tipografia diecesană, 1896 — **Diverse.** 1. Bogdan-Duică, G., Partea mea în „Crisa Tribunei“ Orăștie, „Minerva“ institut tipografic pe acții, 1896. — 2. Slavici Ioan, Tribuna și Tribuniștii. Orăștie, Minerva, 1896. Editura autorului.

ECONOMIE.

***Însoțirile de credit,** împreunate cu însoțirile de consum, de vêndare, de vierii, de lăptării, etc. de* F. W. Raiffeisen, traducere autorisată, de Dr. A. Brote.

Într'un numĕr premergător al „Transilvaniei“ am promis, că vom reveni mai pe larg asupra acestei publicațiuni.

Materialul ce-l tractéză în mare parte ne este cunoscut din tristele experiențe, făcute în acéstă direcțiune.

E vorba de reuniunile sistem Raiffeisen, adecă de însoțiri cu garanță solidară.

Înainte de tóte trebue sĕ fim în clar, că óre este acum timpul potrivit de a păși pe acest teren și óre pregătit este pământul, care sĕ pótă da nutremêntul necesar acestei plante exotice.

Pentru a puté rĕspunde la acéstă întrebare, spre orientare vom expune în câte-va cuvinte principiile, pe cari se basézĕ aceste însoțiri.

Însoțirile Raiffeisen în privința organisării și a administrării se caracteriséză prin următórele însușiri:

1. Sunt menite numai pentru proprietarii mici și au de scop a-i ajuta pe aceștia prin împrumuturi eftine, cu un cuvênt a-i provedé cu *intreg* capitalul, ce se recere pentru economiile lor singuratice. Ele (însoțirile) împrumută pe timp mai lung, de regulă fixat de mai nainte, își reservă însă dreptul de a abdice împrumuturile în casuri de lipsă.

2. Capitalul necesar îl procură prin împrumuturi, de regulă pe termine scurte, și prin cotisațiunile (părțile fundamentale) ale membrilor.

Nici un membru nu póte subscrie mai mult de cât o parte fundamentală, în schimb garantézĕ cu întréga sa avere privată pentru tóte afacerile însoțirii.

Cvotele de regulă sunt mici.

3. Cercul activității unei însoțiri e restrins și în cele mai multe casuri nu se estinde peste marginile unei comune, și membrii încă numai din acel cerc se primesc.

4. Câștigul curat în mare parte încurge tot în fondul de reservă, pănă când acesta a ajuns o cifră anumită, carea e de ajuns pentru a puté opera cu el mai departe. După-ce fondul de reservă, care este avere comună, a ajuns cifra maximală, profitul curat se mai póte întrebuința și pentru scopuri comune culturale și de binefacere.

5. Desființarea astorfel de însoțiri póte urma numai atunci, când nici 2 membrii nu mai doresc susținerea însoțirii.

6. Însoțirile acestea nu plătesc, cu escepțiunea purtătorului registrelor (cassarului), nici un fel de remunerațiune.

7. Prin înființarea de subreuniuni se nisuesc sĕ promoveze starea materială a membrilor.

8. Scopul acestor reuniuni se póte ajunge mai ușor, dacă acelea capătă ajutor dela vr'un institut de bani mai mare.

După cum se vede din acéstă mică descriere a însoțirilor Raiffeisen, acelea au un scop sublim, human și nu e scopul nostru de a combate principiul însoțirilor de acest fel, din contră recunóscem folosul enorm material și moral, ce'l aduc aceste însoțiri, dacă sunt conduse bine și între membrii lor esistă deplină armonie.

Nu hesităm însă a afirma, că timpul și terenul, în care doresce traducătorul opului mai sus amintit sĕ începem cu înființarea acestor însoțiri, este acum fórte nepotrivit.

Cine cunósce referințele țĕrănimei nóstre precum și modul ei de cugetare și gradul de cultură, pe care se află, de sigur ne va da drept.

Progrese pot face aceste reuniuni acolo, unde poporațiunea a ajuns nn grad înalt de cultură și unde legile favoriséză înființarea de reuniuni. Însoțirile Raiffeisen nu pot prospera, dacă nu sunt conduse de organe,

cari înțeleg modul cum trebue administrate, ceea ce de altfel recunósce chiar și autorul (vedi pag. 120). O progresare a însoțirilor încă nu se póte închipui fără ca însoțirile sĕ fie în legătură unele cu altele, formând o reuniune sau o cassă de împrumuturi comună, de óre-ce în urma capitalului nesuficient sunt avisate sĕ iee bani împrumut pentru ca sĕ pótă lucra cu succes.

Înființarea unei casse de împrumut centrale, la care numai însoțirile pot fi acționari, la noi Românii ar fi împreunată cu fórte multe greutăți mai ales, că se presupune ca esistent un numĕr însemnat de însoțiri.

Cel mai greu lucru este acuirarea de persóne, cari sciu conduce cu succes o astfel de însoțire.

Scim cu toții, că în comunele locuite de Români inteligența se compune în mare parte din preoți și învĕțători și admițênd că aceștia ar puté conduce o astfel de însoțire, unde vom afla organele de controlă, cari sĕ pricépă o controlare rațională?

Contabilitatea, ce s'a pus de basă la aceste însoțiri, este atât de complicată, încât un om laic nu o póte pricepe cu înlesnire, ba putem afirma, că mai iute ar înțelege contabilitatea dupla italiană, carea nu are atâtea colóne, decât acéstă contabilitate. Și în fine omul laic este mai ușor expus sĕ greșéscă vr'o colónă dintre cele multe și confusia e gata.

Nimic nu e mai greu, decât a începe un lucru înainte de a-i fi pregătit terenul. Poporul nostru ar trebui întâiu crescut pentru spiritul de însoțiri și apoi sĕ se formeze însoțirile.

Dar cu esperiența din trecut și din present putem dovedí cât de puțin prospect de reușită au aceste însoțiri acum la noi.

Nu mult după înființarea Institutului „Albina“ fundatorii fiind convinși despre scopul human, ce-l urmăresc însoțirile Raiffeisen, au înființat o mulțime de însoțiri de sistemul acesta, cari deși au avut ca conducători ómeni inteligenți (advocați, preoți etc.) totuși nu au putut progresa și în fine „Albina“ s'a convins, că nu e terenul încă bun de a înființa astfel de însoțiri, și ca sĕ scape membrii acestora de ruina totală, căci însoțirile erau cu garanță solidară, a acoperit din al sĕu diferințele, lăsând sĕ se piardă numai o parte din cuote. Cât de neconscii erau membrii acestor însoțiri despre enorma responsabilitate, ce au luat prin garanța solidară asupra lor, dovedesce și împrejurarea, că după desființarea însoțirilor mulți veniau cu libelele de cuote sĕ și le achite, căci ei considerau cuotele de depuneri, și se indignau dacă aflau, că cuotele s'au nulificat. Nu folosea nici o capacitare, ómenii habar n'aveau de garanța solidară.

„Albina“ și astădi are în statute §-ul referitor la însoțiri însă nu îl pune în aplicare fiind convinsă că ar puté păți, ca întâia óră.

Îmi va dice însă dl traducător, că acestea tóte s'au întêmplat înainte cu mulți ani și că de atunci încóce noi am progresat. Da, am progresat, însă nu am ajuns încă acel grad de cultură, care se recere ca aceste însoțiri sĕ pótă exista. Dovada cea mai bună, că o însoțire de acest soiu, înființată într'o comună aprópe de Sibiiu, póte chiar de ómeni pricepători în ale însoțirilor, a escomptat un cambiu la o bancă mare și așa a fost contabilitatea lor de bună, (sistem Raiffeisen) încât au trecut cu vederea scadența cambiului. Cambiul s'a protestat și împrocesuat și numai prin judecătorie și-a adus însoțirea aminte de existența acestui cambiu. Ce folos poți trage din astfel de împrumuturi, la cari pe lângă interese mai solvesci și spese procesuale, ori cine póte vedé.

Țerănimea nóstră are lipsă de bani eftini și însoțirile, cum sunt împrejurările de adi, cu greu pot sĕ dee banii mai eftini de cum se dau dela bănci, căci ele sunt silite sĕ împrumute.

La conlocuitorii Sași încă s'au înființat o mulțime de însoțiri Raiffeisen și cu tóte că au la spate un puternic institut de bani și sunt conduse relativ mai bine de cum s'ar puté conduce la noi (deórece Sașii sunt în clar cu principiul de solidaritate,) totuși cu puține escepțiuni nu prosperézĕ spre mulțumirea lor.

În capitala nóstră s'a format o societate mare, care are de scop sĕ înființeze astfel de însoțiri în tóte comunele rurale, cari însă nu vor fi însoțiri conduse numai de inteligența dela sate, ci conducerea în mare parte se va face prin societatea centrală din capitală.

Dacă terenul pentru înființarea de însoțiri Raiffeisen va fi bine cultivat și vom puté forma și noi o mare societate centrală, póte că cu încetul s'ar puté pune în lucrare un numĕr óre-care de însoțiri, — dar până când acest teren nu e oblit, trebue sĕ ne mulțămim și cu băncile nóstre (societăți pe acții) bune rele cum sunt.

Am accentuat în numĕrul prim al foiei nóstre „Transilvania“ unele scăderi ale băncilor nóstre, cari însă tóte se pot îndrepta, dacă este bunăvoință; și dacă băncile s'ar puté înțelege sĕ formeze între sine o legătură óre-care și sĕ se pună pe un teren de lucrare mai rațional așa cred, că nici n'am simți lipsa însoțirilor Raiffeisen.

În fine sĕ venim la însași traducerea cărții:

Eu cred că ori-ce traducere pentru cercuri mai largi trebue sĕ fie scrisă cât se póte de poporal, într'un stil ușor de priceput pentru ori-cine. Cu un cuvênt era mai bine dacă se făcea o traducere mai liberă și dacă dl traducător nu se ținea chiar așa strict de textul original.

Din causa amintită mai sus aflăm apoi propositiuni, cari numai clare nu sunt. Din cele multe voiu înșira numai câte-va. La pagina 2 aflăm următórele: „Instituțiunea acésta (însoțirile) ar trebui sĕ pătrundă în mod reformatoric până la începutul rĕului. Acesta (care?) se póte numí acum mai precis“.

La pagina 3 iarăși, vorbind despre însoțirea de binefacere în Heddersdorf, dice: „Pentru a ridica bunăstarea și a urca nivelul moral, însoțirea acésta a avut de scop a satisface trebuințele de bani ale membrilor, pe lângă aceea încă a îngriji pentru crescerea de copii stricați (!!) a da ocupațiune la locuitori și la fostii pedepsiți cu închisóre, precum și a întocmí o bibliotecă poporală“.

La pagina 9 aflăm următórele: „Adunările agronomice ale acestora (vorbesce de reuniunile mici locale) sunt cercetate de cătră țĕrani, *care* caută înstruare și ajutor de multe ori *tare bine (!!!)*“.

La pagina 16: „Precum s'a amintit deja pe fața 10 experiența a dovedit în mod eclatant, că cercurile însoțirilor trebue, încât nu este păgubitor pentru posibilitatea de existență, *limitate cât mai mici*“.

Vorbind de mijlócele materiale la pagina 22 dice între altele: „Asta se ajunge prin sila care și-o impune *fie-care participant* la contribuiri regulate pentru a deveni *comproprietari* ai întreprinderii“.

La pagina 27 se dice: „Se pare deci, că e recomandabil a dispune conlucrarea consiliului de supraveghiare la administrația în modul acesta, întêmplându-se mai multe concurse de însoțiri de credit orășenesci“.

Pagina 29 d. e. „Țeranului ocupat peste dí trebue iertat a întrebuința timpul liber de-a-aduce banii“.

Aci me opresc, ca sĕ nu abusez de bunăvoința onoraților cetitori.

R.

«Albina», cea mai de frunte dintre băncile nóstre, și-a ținut adunarea generală a XXIII. la 28 Martie a. c. De față au fost 61 acționari, cari representau 1650 acțiuni cu 405 voturi. După deschiderea obicinuită a adunării, s'a dat cetire raportului general al direcțiunii, din care estragem următórele detaiuri despre desvoltarea afacerilor în anul espirat.

Depunerile:

Cu finea anului 1895 erau la institut 7175 depuneri în sumă de 5 115,235 fl. 46 cr. cu 170.008 fl. 37 cr. mai mult decât în anul precedent.

Clasificate după sumele depuse ni se presintă următorul tablou:

dela	50 cr.	până	10 fl.	la	centrală	662	la	filială	313	total	975
„	10 fl.	„	50	„	„	899	„	„	309	„	1208
„	50	„	100	„	„	553	„	„	201	„	754
„	100	„	500	„	„	1622	„	„	632	„	2254
„	500	„	1000	„	„	495	„	„	252	„	747
„	1000	„	2000	„	„	406	„	„	210	„	616
„	2000	„	5000	„	„	274	„	„	133	„	407
„	5000	„	10,000	„	„	88	„	„	45	„	133
„	10,000	„ în sus		„	„	60	„	„	21	„	81
									Total	.	7175

Escomptul de cambii:

Starea portofoiului cu finea anului 1895 era de 19472 cambii în valóre de 3.316,761 fl. 21 cr. față de anul precedent mai mult cu 283.951 fl. 66 cr.

Împrumuturi hipotecare:

Împrumuturile pe hipotecă au stat la finea anului 1895 din 2550 obligațiuni în suma de 2.041,749 fl. 08 cr. o crescere de 146,912 fl. 46 cr. față de anul precedent.

Aceste pretensiuni sunt asigurate prin hipotecă de un areal preste tot de 95,920 jugere 1116 stângini □ în valóre de fl. 7.450,520.— fiind cuprinse aici și edificiile.

Credite cambiale cu acoperire hipotecară.

Starea cu finea anului 1895 a fost de 413 împrumuturi în suma de 588,841 fl. 50 cr. față de anul precedent o crescere de 56.717 fl. 80 cr.

Credite de cont curent:

Starea acestui ram a fost cu finea anului 1895 de 212.706 fl. 33 cr. mai mult cu 85.313 fl 04 cr. față de anul precedent.

Împrumuturi pe efecte publice (lombard):

Starea cu 31 Decembre 1895 a fost de 211 împrumuturi de 70,569 fl. 50 cr. față de anul precedent mai puțin cu 389 fl. 90 cr.

Scrisuri fonciare cu 5%:

Cu 31 Decembre 1895 au fost în circulațiune în valóre de 1.954,000 fl. — cr. o crescere de fl. 203,000 față cu anul precedent.

Mişcarea cassei:

Întrate, la centrală .	fl. 11.837,935 „ 16 cr.	
„ „ sucursală .	„ 4.509,304 „ 46 „	suma întratelor . fl. 16.347,239 „ 62 cr.
Eşite, la centrală . .	fl. 11.842,200 „ 11 cr.	
„ „ sucursală .	„ 4.522,546 „ 92 „	suma eşitelor . „ 16.364,747 „ 03 cr.
Total		fl. 32.711,986 „ 65 cr.

Revirementul în giro-conto al bancei austro-ung. a fost în an. esp., de fl. 7.756,724 „ 71 cr. iar revirementul prima-notei a fost de fl. 13.011,541 „ 53 cr.

Din bilanţul general al anului 1895 resultă că:

Suma activelor institutului este cu fl. 646,877 „ 33 cr., iar suma venitului brut cu fl. 11 942 „ 53 cr. mai mare decât în anul premergător.

Subtrăgênd din venitul brut al anului de	fl.	540,600 „ 60 cr.
totalul eşirilor cu	„	416,289 „ 55 „
resultă un profit net al anului de	„	124,311 „ 05 cr.

cu fl. 2,643 „ 11 cr. mai mare decât în anul precedent.

La acest resultat filiala din Braşov a contribuit cu fl 18,228 „ 52 cr.

Din tabelele statistice alăturate raportului, estragem următórele cifre, cari arată estensiunea respectabilă a operaţiunilor săvîrşite de acest institut.

Dela înfiinţarea ei, „Albina“ a acordat 422,221 de împrumuturi în suma de fl. 114.639,909.18. Pentru scopuri de binefacere „Albina“ a dat fl. 45,179.84.

Adunarea generală, luând spre scire raportul direcţiunii, a aprobat bilanţul anului 1895 în tecstul următor:

Active.		**Pasive.**	
	fl. cr.		fl. cr.
Cassa în numĕrar	65,132.90	Capital social:	
Bon în Giro-Conto şi la alte bănci	53,652.47	6000 acţiuni à fl. 100 . . .	600,000.—
Cambii de bancă	3.316,761.21	Fondul de res., al acţionarilor	100,000.—
Împrumuturi hipotecare . . .	2.041,749.08	Fondul special de reservă . .	182,510.08
Credite personale	840,605.87	Fondul de pensiuni al funcţionarilor	94,096.87
Credite cambiale cu acoperire hipotecară	588,841.50	Scrisuri fonc. cu 5% în circulaţiune . 1.204,000	
Credite de cont-curent . . .	212,706.33	Scrisuri fonc. cu 5% în coróne în circulaţiune 750,000	1.954,000.—
Avansuri pe efecte publice .	70,569.50	Scrisuri fonciare eşite la sorţi în circulaţiune	43,300.—
Credite fixe	20,690.20	Cambii de bancă reescomptate	496,943.50
Împrumuturi pe producte . .	32,247.85	Diverse conturi creditóre . .	302,721.37
Cassa institutului, realităţi dela gara Braşov şi div. realităţi de vêndare	205,827.66	Dividende neridicate	476.—
Efecte publice	1 232,390.40	Interese anticipate pro 1896 .	76,873.53
Efectele fondului de garanţă al scrisurilor fonciare	200,151.50	Profit net	124,311.05
Efectele fondului de pensiuni al funcţionarilor institutului	94,000.—		
Mobiliar 7,694.57			
după amortisare de 769.45	6,925.12		
Diverse conturi debitóre . .	108,216.27		
	9.090,467,86		9.090,467.86

Profitul net de fl. 124,311.05 s'a distribuit în modul următor:

a) drept dividendă acționarilor	fl.	48,000	—	cr.
b) la fondul special de reservă	„	37,913	17	„
c) la fondul de pensiuni al funcționarilor institutului	„	8,000	—	„
d) tantiema statutară a membrilor direcțiunii și comitetului de supraveghiare și a oficialilor	„	19,675	98	„
e) pentru scopuri culturale și de binefacere	„	6,558	66	„
f) amortisare din prețul casei institutului	„	3,763	24	„
g) remunerațiuni	„	400	—	„
total	fl.	124,311	05	cr.

astfel dividenda pro 1895 se fixéză cu 16% dela capitalul social.

Suma destinată pentru scopuri de binefacere s'a distribuit după cum urméză:

1.	Asociațiunii transilvane pentru trebuințele școlei de fete	fl.	1000	—	cr.
2.	Școlei element. de fete a „Reuniunii femeilor române din Sibiiu	„	300	—	„
3.	Pentru masa studenților	„	3000	—	„
4.	Internatului „Reuniun. femeilor române din Brașov“	„	200	—	„
5.	„Asociațiunii pentru spriginirea învețăceilor și sodalilor români din Brașov“ ca taxă școlară à 4 fl. pentru 50 de învețăcei	„	200	—	„
6.	Societății academice „România Jună“ din Viena ca dotațiune de ctitor pentru internat, fl. 1000 în cinci rate, I. rată	„	200	—	„
7.	Societății academice „Petru Maior“ din Budapesta	„	100	—	„
8.	Alumneului din Timișóra	„	100	—	„
9.	Fundațiunea de pâne „N. Zsiga“ în Beinș	„	100	—	„
10.	Fondului pentru ajutorarea studenților morboși dela gimnasiul din Brașov	„	100	—	„
11.	Fondului studenților miseri dela gimnasiul din Blaș	„	100	—	„
12.	Fondului studenților miseri dela gimnasiul din Brad	„	100	—	„
13.	„Reuniunii române de musică din Sibiiu“	„	200	—	„
14.	„Reuniunii de agricultură din comitatul Sibiiului“	„	100	—	„
15.	„Reuniunii pentru înfrumsețarea orașului Sibiiu“	„	50	—	„
16.	„Reuniunii pentru înfrumsețarea orașului Brașov“	„	50	—	„
17.	„Reuniunii higienice din comitatul Sibiiului“	„	50	—	„
18.	Gremiului comercial din Sibiiu în scopul susținerei unui curs practic de contabilitate	„	50	—	„
19.	La dispositiunea direcțiunii, ca ea sĕ-i distribue în cursul anului curent	„	558	66	„
	total	fl.	6,558	66	cr.

Fondul special de reservă în urma dotațiunei susamintite urcându-se la suma de fl. 220,423.25, adunarea generală a înființat din el un *fond special de garanță pentru scrisurile fonciare*, luând următorul conclus:

„Considerând că fondul special de reservă a trecut deja preste suma necesară la înființarea din el a fondului de garanță pentru scrisurile fonciare, în sensul §-lui 97 din statute, se separéză din acela fl. 200.000, cu care se înlocuesce aceeași sumă vinculată din capitalul social drept fond de garanță, care servesce de cauțiune pentru totalitatea detentorilor de scrisuri fonciare ale institutului.

Prin acésta cele 200,000 fl. din capitalul social, cari până astădi au fost vinculate drept fond de garanță pentru scrisurile fonciare, se de-

vinculéză, remânênd întreg capitalul social la destinaţiunea sa normată în §. 15 al statutelor".

*

Afară de cele înşirute adunarea generală s'a mai ocupat cu un obiect de interes deosebit pentru publicul român. Înţelegem *„masa studenţilor"* înfiinţată de „Albina" în Octombre 1895.

În timp apropiat vom avé ocasiune a ne ocupa cu acéstă instituţiune într'un articol special; şi până atunci însă estragem din raportul direcţiunii următórele amenunte:

Direcţiunea „Albinei" cu considerare la numĕrul cel mare al studenţilor români dela şcólele medii din Sibiiu, cari mai toţi sunt adăpostiţi pela locuri necorespunzĕtóre posiţiunii sociale, ce sunt chiemaţi sĕ o ocupe după terminarea studiului, afară de aceea mulţi din ei fiind lipsiţi şi de nutremêntul necesar, în şedinţa sa din 14 Septembre 1895 a decis, ca în amintitul local sĕ instaleze o masă, la care 50 studenţi români dela şcólele medii din Sibiiu, tineri, soliḍi şi diligenţi, copii de părinţi relativ săraci, sĕ capete prânḍ gratuit, — a înfiinţat adecă „masa studenţilor". Conducerea acestei mese a binevoit a o primí deocamdată „Reuniunea femeilor române din Sibiiu", carea împlinesce acest serviciu benevol cu un zel neobosit şi cu un succes admirabil.

Masa studenţilor s'a înaugurat cu solemnitatea cuvenită la 1/13 Octombre 1895 şi funcţionéză spre mulţumirea tuturor.

Pentru întreţinerea ei se recere circa fl. 3000 la an.

Direcţiunea crede, că prin înfiinţarea acestui aşeḍĕmênt de binefacere a înterpretat în modul cel mai corespunḍĕtor intenţiunea §-lui 62 punct *g*, din statute, carele dispune ca cel puţin 2% din profitul curat sĕ se deie pentru scopuri de binefacere, venind prin binefacere şi în ajutorul instrucţiunii, că a umplut un gol de mult simţit şi a făcut începutul, *ca alţi factori mai competenţi sĕ cugete serios la înfiinţarea unui internat de băieţi pentru adăpostirea numĕroşilor tineri români,* cari studiază la şcólele medii din Sibiiu.

Adunarea generală a luat spre scire cu aprobare acest act al direcţiunii, şi a dat espresiune la procesul verbal mulţămitei sale cătră Reuniunea femeilor române din Sibiiu pentru zelul şi abnegaţiunea, cu care a îmbrăţişat realisarea acestui act de binefacere.

ASTRA.

(Sciri din sinul Asociaţiunii).

Dl Dr ***Gustav Weigand***, profesor la universitatea din Lipsca, a adresat Comitetului Asociaţiunii o scrisóre cu datul 10 Martie a. c, în care mulţumesce pentru diploma de membru onorar al Asociaţiunii. Conţinênd acéstă scrisóre detaiuri de interes pentru cercuri mai largi, lăsăm sĕ urmeze aici întregul ei text în românesce:

„Lipsca, 10 Martie 1896. Onorabilei Asociațiunea transilvană. Din incidentul trimiterii diplomei de onóre me folosesc de ocasiune a'mi esprima mulțumita mea cea mai intimă pentru înalta onóre, de care mi s'a făcut parte, și a'mi repeta promisiunea, că nu am dorință mai ferbinte, decât să contribuesc după debilele mele puteri la înaintarea culturii și sciinței românesci. — Cu deosebire m'am bucurat, că revista D-Vóstre „Transilvania", pe care ați avut bunătatea a mi-o trimite, oferă publicului un cuprins atât de meritos și folositor, încât trebue să-i dorim lățirea cea mai mare posibilă. — Dacă cunósceți D-vóstră un abiturient talentat, lipsit, care doresce să se dedice studiului filologiei moderne, Ve rog să'l îndreptați la mine, eu îi voiu da în curs de doi ani locuință liberă, încălțit, luminat și dejun gratuit. — În semestrul proxim voiu ține un colegiu asupra „cercetărilor de dialect" pe terenul limbisticei române, prin ce sperez a atrage și dintre Români colaboratori spre ținta ce mi'am prefipt de a face scrutări pe întreg terenul limbisticei. Cu distinsă stimă devotat

Dr ***Gustav Weigand*** m. p.

«Enciclopedia Română». Lucrările pregătitóre pentru Enciclopedia inițiată de Asociațiune, cari au suferit o mică întârdiare din causă, că unii colaboratori nu au putut termina la timp registrul titlilor unor ramuri sciințifice, înaintéză acum cu pași mari, încât fasciclul I. va puté apare nesmintit încă în decursul verii. Întreprinderea se bucură neîntrerupt de simpatiile și sprijinul cercurilor nóstre sciințifice-literare și numĕrul colaboratorilor dela publicarea listei apărute în Nr. 1 al „Transilvaniei" s'a înmulțit încă cu următorii Domni:

Augustini, Gustav, publicist, Sibiiu (Slavii).
Burada, Teodor T., advocat, membru cor. al Academiei române, profesor la Conservator Iași. (Musică; Românii din Istria și Moravia).
Câmpeanu, Elie, preot, Várviz (Stupărit, Sĕcuime).
Dimitrescu, Anghel, Dir. Liceului sf. Gheorge, Bucuresci (Ist. și literatură).
Glodariu, Vasile, profesor, Brașov (Istorie).
Gallucci, Attilio, inginer, Bucuresci (Mechanică).
Laurian Dim. A., Bucuresci (Literatura română).
Moga Vasile, architect, Bucuresti (arte).
Păun, V. D. Dir. liceului „Lazar", Bucuresci (Literatură, Arte frumóse).
Popovici, Lazar, Dr. medic balnear, Gräfenberg (Hidroterapie)
Pușcariu, Valeriu, inginer de mine, Govora (montanistică).
Pop Reteganul, I, inv. pens., Reteag (Literat. popor.)
Radulescu, Const. Dr. medic, Bucuresci (Medicina).
Radu, Iacob, Dr. preot Șermaș, (Teologie).
Saghin, Stefan, Dr. predicator la catedrală, Cernăuți (Bis. ort. în Bucovina).
Speranția, Th. D. M. cor. al Acad. rom. Bucuresci (Literat.)
Șpan Petru, Dr. profesor, Sibiiu (Ist. Bis.)
Stoica Simeon, medic, Bran (Medicină).
Szabo, Gavril, preot, Bikszád (Țara Oașului).
Tarnavschi, T. Dr. supl. la facult. teol. Cernăuți (Bis. ort. în Bucovina).
Vajda-Voevod, Ioan, Viena (Drept internațional).

Deóre-ce numĕrul exemplarelor, în care se va tipări Enciclopedia, se va fixa în proporțiune cu abonamentele întrate, învităm pe toți aceia cari doresc să acuire acéstă publicațiune, să trimită comandele cât mai îngrabă la biroul Asociațiunii, ori la editorul W. *Krafft* în Sibiiu. Este de dorit, ca să se facă încă de acum un numĕr cât mai mare de abonamente, pentru-că suma destinată pentru *ilustrațiuni* cresce în proporțiune cu abonamentele asigurate și astfel publicațiunea va fi cu atât mai bogat ilustrată, cu cât mai multe abonamente vor întra înainte de a începe cu tipărirea.